

לקוטי תורה • שיר השירים • מאמר 25

ביאור ע"פ באתי לגני

ביאור הפסוק "באתי לגני"

לימוד תורה לשמה, בעיון ובייחוד לאחר חצות, ממשיך בז"א לא רק את ההארה המצומצמת של חכמה, המנהיגה את העולם באמצעות שם אלקים, אלא גם את עצם המוחין דאבא; ולשם כך דרוש מקור שמעל לחכמה עצמה — "ריחוי" של עתיק, שעליו רומזים המור והבשמים שבפסוק.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/likutei-torah/shir-hashirim/25

הנקודה

לימוד תורה לשמה, בעיון ובייחוד לאחר חצות, ממשיך בז"א לא רק את ההארה המצומצמת של חכמה, המנהיגה את העולם באמצעות שם אלקים, אלא גם את עצם המוחין דאבא; ולשם כך דרוש מקור שמעל לחכמה עצמה — "ריחוי" של עתיק, שעליו רומזים המור והבשמים שבפסוק.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

המאמר מבאר את שיר השירים ה, א, סעיף אחר סעיף. הלילה הוא זמן של ירידה, ומחצות מתחילה העלייה. ז"א, "הקדוש ברוך הוא", מחזיק רק נקודה נסתרת של מוחין דאבא ואמא, שכן מבחינת המשפיע כל מה שלמטה ממנו נחשב לאין. בששת ימי המעשה הנקודה הזאת נמשכת באמצעות אלקים, בחינת צמצום; בשבת מתגלים המוחין דאבא עצמם, ושם הוי' מתווסף. לימוד תורה לשמה פועל בדומה לשבת: ה' "לומד כנגדו", והמוחין דאבא העצמיים נכנסים בז"א; לימוד בעיון מעניק שכל ל"אותיות" וממתיק את הדינים של לאה, ולימוד לאחר חצות מתקן את רחל. כדי להמשיך את עצם החכמה דרוש מקור שלמעלה ממנה, כשם שמורה נעזר בשכל העמוק מן הרעיון שהוא מלמד: הריח, "חוטמו של עתיק", למעלה מן הטעם, השייך לחכמה. מור ובשמים הם סור מרע ועשה טוב. חלת הדבש היא המלאכים, המתעלים באמצעות הנשמות; יין וחלב מזינים את ז"א; ה"רעים", ישראל, ממשיכים את אור אין סוף עצמו; ו"הדודים" הצמאים הם ז"א ונוקבא. בחצות הלילה הגן מקבל מעדן עצמו.

מבנה

1	הכותרת	19
	ביאור הפסוק "באתי לגני".	
2	הלילה, חצות והמוחין הנסתרים	29
	מחזור הירידה עד חצות והעלייה מחצות ועד תפילת שחרית. ז"א מקבל את המוחין דאבא ואמא רק כנקודה נסתרת, העטופה בשני לבושים, שכן מבחינת המשפיע כל מה שלמטה נחשב לאין.	
3	אלקים, שבת ותורה לשמה	39
	בששת ימי המעשה החכמה מגיעה למדות באמצעות אלקים, שלושים ושניים נתיבות הצמצום; בשבת מתגלים המוחין דאבא עצמם, והוי' מתווסף לאלקים. לימוד תורה לשמה פועל כך גם הוא: "שאו ידיכם קודש" ממשיך מאור אבא אל ז"א.	
4	לשם ה"א: המתקת לאה	49
	פירוש נוסף ללשמה: לימוד מתוך התבוננות ובעיון ממשיך מיסוד אבא ומכניס שכל באותיות המחשבה, ובכך ממתיק את הדינים של לאה בנפש ובכל העולמות.	
5	מדוע מן החכמה	59
	אור אין סוף שורה בחכמה, שהיא בחינת אין ואינה מעלימה דבר, ואילו העולמות התחתונים מקבלים באמצעות המסך של בינה; לכן הניצוץ האלוקי שבכל יהודי שורה בחכמה שבנפשו.	

בחצות רחל יורדת ולאח היא בבחינת דינים; לימוד תורה לאחר חצות ממשיך אור לרחל לקראת עלייתה בבוקר וממתיק את לאה.

9-71

מקור שלמעלה מהחכמה: מור ובשמים

7

כשם שמורה זקוק לשכל עמוק יותר מן הרעיון שהוא מלמד, כך המשכת החכמה למדות זקוקה למקור שלמעלה ממנה. הריח, המקיף ואינו כלה, "חוטמו של עתיק", למעלה מן הטעם, השייך לחכמה; הריח נובע מהמתקת הגבורות באמצעות שורש גבוה, ולכן יצחק הריח את ה"בגדים", שנדרשו כ"בוגדים". מור הוא סור מרע, ובשמים הם עשה טוב.

11-101

חלת הדבש, יין וחלב

8

חלת הדבש היא המלאכים, שמהם מקבלות הנשמות יראה ואהבה בתפילה, ושהם מתעלים באמצעות הנשמות כמיין נוקבין. יין וחלב הם המוחין דאמא ודאבא, המזינים את ז"א עד שכל אחת מהמדות נעשית כלולה מעשר, וכך החסד נמשך לעולמות התחתונים.

121

הרעים

9

נשמות ישראל הן ה"רעים": לימוד תורה לשמה ממשיך את אור אין סוף עצמו, המלוכש בחכמה, לתוך הנשמה; משום כך מי שתורתו אומנותו פטור מן התפילה.

131

הדודים וחצות הלילה בגן

10

הדודים, ז"א ונוקבא, צמאים ונרווים מן המים ומן היין של גבורות אמא; הרעים שלמעלה הם בחינת שמן, הקשורים זה בזה לעולם. בחצות הלילה מופיע הקדוש ברוך הוא בגן וממשיך לתוכו מעצמות עדן, החכמה העליונה, שלמעלה מן הנהר המדוד.

מושגים

ז"א

תבנית שש המדות, שכאן מכונה "הקדוש ברוך הוא", ועל ידו העולם מתנהל. הוא מקבל את המוחין דאבא ואמא, ובדרך כלל רק כנקודה נסתרת.

מוחין דאבא מוחין דאבא

המוחין של חכמה. במשך השבוע רק הארה מצומצמת שלהם מגיעה לז"א באמצעות שם אלקים; בשבת, וכן באמצעות לימוד תורה לשמה, נמשכת עצמותם.

יש ואין יש ואין

מבחינת המקבל, מדרגתו שלו היא מציאות ומה שלמעלה ממנו הוא "אין"; מבחינת המשפיע, המדרגה העליונה היא המציאות וכל מה שלמטה ממנה נחשב לאין. לכן מה שיורד מלמעלה הוא רק נקודה קטנה.

לשמה לשמה

לימוד תורה "לשמה" — פירושו גם לשם ה"א: לימוד בעיון הממשיך מיסוד אבא וממתיק את הדינים של לאה.

לאה ורחל לאה ורחל

שתי תבניות נוקביות. לאה היא אותיות המחשבה, מלכות דתבונה, והיא בבחינת דינים; רחל יורדת כלילה, ולימוד לאחר חצות מתקן אותה לקראת העלייה בבוקר.

ריח וטעם ריח וטעם

הטעם הוא פנימי, מוגבל וכלה, והוא כנגד החכמה; הריח מקיף ואינו כלה, והוא "חוטמו של עתיק" שלמעלה מאצילות. המור והבשמים שבפסוק הם ריחות, ומסמלים מקור שלמעלה מהחכמה.

מיין נוקבין מיין נוקבין

אתערותא דלתתא. המלאכים מתעלים באמצעות הנשמות כמיין נוקבין, הממשיכים מלמעלה מיין דכורין.

רעים ודודים רעים ודודים

הרעים, שאינם נפרדים לעולם, הם בחינת שמן ואכילה — קליטה והתמזגות במקור; נשמות ישראל דומות להם. הדודים, ז"א ונוקבא, מתייחדים רק לפרקים ולכן הם צמאים.

קטע 1 • 11

הכותרת

1 ביאור ע"פ באתי לגני¹

ביאור על הפסוק "באתי לגני"

הכותרת מציינת את הפסוק שהמאמר מבאר, שיר השירים ה':א'. בפסקאות הבאות נידון הפסוק ביטוי אחר ביטוי: המור והבשמים, חלת הדבש והדבש, היין והחלב, ה"רעים" וה"דודים".

קטע 2 • 21

הלילה, חצות והמוחין הנסתרים

2 הנה עד חצות לילה הוא בחי' ירידה ומחצות ואילך מתחיל עליית שחרית ובמנחה התחלת הירידה

מעט מעט עד לילה ותתן טרף לביתה² ראש לשועלים³

הנה, עד חצות הלילה זו בחינת ירידה, ומחצות ואילך מתחילה העלייה של שחרית; ובמנחה מתחילה הירידה, מעט מעט, עד הלילה: "ותתן טרף לביתה", "ראש לשועלים".

ליום וללילה יש מחזור של ירידה ועלייה: עד חצות יורדת ההשפעה האלוהית, ומחצות מתחילה העלייה, המגיעה לשלמות בתפילת שחרית; ובמנחה מתחילה שוב הירידה. שני הביטויים מתארים את המתרחש בלילה: כמו אשת חיל ש"נותנת טרף לביתה" בעוד הלילה נמשך, הבחינה העליונה יורדת כדי לקיים את הבחינה התחתונה, ונעשית "ראש לשועלים" — הנקודה העליונה ביותר של דרגה תחתונה.

(ועיין מזה בזהר⁴ ר"פ שלח דקני' ב' ובפ' אמור ד"צ ע"א בשעתא דכנס"י [דכנסת ישראל] אתערת⁵ כו'

ובמק"מ [ובמקדש מלך] ובהרמ"ז [ובהרב משה זכות] שם. ובהרמ"ז [ובהרב משה זכות] ר"פ צו שבליילה רחל יורדת

לבריאה בזמן הגלות בסוד גלות ובזמן ביהמ"ק [בית המקדש] לתת טרף כו'

(ועיינו בעניין זה בזהר, בתחילת פרשת שלח, דף קנ"ו ע"ב, ובפרשת אמור, דף צ' ע"א, בעניין "בשעתא דכנסת

ישראל אתערת" וכו', ובמקדש מלך וברמ"ז שם. וברמ"ז בתחילת פרשת צו: שבליילה רחל יורדת לעולם הבריאה;

בזמן הגלות, בסוד הגלות, ובזמן בית המקדש — כדי לתת טרף וכו').

הזהר בפרשת אמור מלמד שמי שקם בחצות ללמוד תורה, בשעה שכנסת ישראל מתעוררת להכין את בית המלך, מצטרף אליה ונמנה עם "בני ביתה". הרמ"ז מוסיף שבליילה רחל, התצורה הנשית של מלכות, יורדת לעולם הבריאה: בזמן הגלות כחלק מהגלות עצמה, ובזמן שבית המקדש קיים כדי לתת שפע.

ועיין בזח"ג [בזהר חלק ג] בפ' בהר דק"ז סע"ב [סוף עמוד ב] מצורע דנ"ב ע"ב ויקרא דייג ע"א. ח"א [חלק א'] לך לך דצ"ב סע"א [סוף עמוד א] ויחי דרלי"א ע"א ח"ב [חלק ב'] בא דל"ז ב' בשלח דמ"ו א' תרומה דקע"ב סע"ב [סוף עמוד ב].

ועיינו בזהר חלק ג', בפרשת בהר, דף ק"ז סוף ע"ב; מצורע, דף נ"ב ע"ב; ויקרא, דף י"ג ע"א. חלק א': לך לך, דף צ"ב סוף ע"א; ויחי, דף רל"א ע"א. חלק ב': בא, דף ל"ז ע"ב; בשלח, דף מ"ו ע"א; תרומה, דף קע"ב סוף ע"ב.

זוהי רשימה של מקומות נוספים בכל שלושת חלקי הזהר שבהם נדונים הלילה, חצות והעבודה הקשורה בהם.

והנה הקב"ה ז"א שהוא מדות הנהגות העולם ובו מלובש המוחין דאוי"א [דאבא ואימא] והמוחין המלובשים בו הוא בחינת עלמא דאתכסיא.

והנה, הקדוש ברוך הוא הוא ז"א, שהוא מדות המנהיגות את העולם, ובתוכו מתלבשים המוחין של אבא ואמא. המוחין המתלבשים בו הם בחינת עלמא דאתכסיא.

כעת עובר המאמר לנושא המרכזי. "הקדוש ברוך הוא" הוא תצורת ז"א, המדות האלוניות שבאמצעותן ה' מנהיג את העולם; המוחין של אבא ואמא, חכמה ובינה האלוניות, מתלבשים בתוכו, אך גם המוחין האלה נחשבים "העולם הנסתר".

(ר"ל [רצוה לומר] שהחכמה נעלמת בהמדות ועיקר הגילוי בעולמות הן המדות כו' כי חו"ב [חכמה ובינה] נקרא עלמא דאתכסיא הנסתר לה' אלקינו וזו"נ [וזהיר אנפין ונוקבא] הן הנגלות דהיינו שע"י המדות הוא הנהגת העולמות.

(כלומר, החכמה נעלמת בתוך המדות, ועיקר הגילוי בעולמות הוא המדות וכו'. כי חכמה ובינה נקראות עלמא דאתכסיא, "הנסתרות לה' אלקינו", ואילו ז"א ונוקבא הן "הנגלות"; כלומר, הנהגת העולמות נעשית באמצעות המדות.)

החכמה נשארת נסתרת גם כשהיא פועלת באמצעות המדות, ומה שמתגלה בעולמות הוא המדות. את הפסוק "הנסתרות לה' אלקינו והנגלות לנו" מפרשים לאור זאת: הנסתרות הן חכמה ובינה, והנגלות הן ז"א ונוקבא, שבאמצעותם העולמות מונהגים.

ולכן אפילו בחינת המוחין דאוי"א [דאבא ואימא] המתלבשים בז"א הן נעלמות בבחינת העלם כו' ועוד זאת כי גם בהמדות עצמן אין המוחין מתגלים רק ע"י שמתלבשים בנה"י [בנצח הוד יסוד] דאבא ואימא שהן בחי' לבושים להמוחין וע"י לבושים אלו הם מתלבשים בהמדות וכמ"ש בע"ח [בעץ חיים] שער למ"ד פ"ב [פרק ב']

ולכן גם בחינת המוחין של אבא ואמא המתלבשים בז"א נעלמת ונמצאת בהסתר וכו'. ועוד זאת: גם בתוך המדות עצמן המוחין מתגלים רק כשהם מתלבשים בנה"י של אבא ואמא, שהם בחינת לבושים למוחין; ודרך לבושים אלה הם מתלבשים במדות, כפי שנכתב בעץ חיים, שער ל', פרק ב'.

לכן גם המוחין שבתוך ז"א נשארים נסתרים. יתר על כן, הם מגיעים למדות רק באמצעות גורמי ביניים: שלוש הספירות התחתונות של אבא ואמא — נצח, הוד ויסוד — המשמשות לבושים למוחין, כפי שמוסבר בעץ חיים.

ונמצא א"כ כי חב"ד [חכמה בינה ודעת] דז"א דמצד אבא יש עליהם ב' כיסויים ובי' מסכים כו' ועיין שער ל"א פ"ח [פרק ח'] וע' בהרמ"ז [בהרב משה זכות] ר"פ בהעלותך) (בדף קמ"ח ע"ב) בד"ה ת"ח [תא חזי] אילנא דחיי.

ונמצא אפוא שחב"ד של ז"א, שמצד אבא, נתונים תחת שני כיסויים ושני מסכים וכו'. ועיינו בשער ל"א, פרק ח'; וראו גם ברמ"ז בתחילת פרשת בהעלותך), בדף קמ"ח ע"ב, בדיבור המתחיל "תא חזי אילנא דחיי".

המסקנה היא שהמוחין שז"א מקבל מצד אבא עטופים בשני כיסויים, שהטקסט מכנה גם שני מסכים. מובאים מקורות נוספים בעץ חיים וברמ"ז על הזוהר לעניין זה.

והנה ידוע ג"כ בענין כי אל דעות⁶ שמלמטה למעלה אצל המקבל נקרא למטה היש ומה

והנה ידוע גם בעניין "כי אל דעות", שמלמטה למעלה, מנקודת מבטו של המקבל, התחתון נקרא יש, ומה ש

כעת מובא עיקרון כללי, הקשור לפסוק "כי הי' אל דעות", שאת לשון הרבים שבו מפרשים כשתי נקודות מבט של דעת. מנקודת מבטו של המקבל, כשהוא מביט כלפי מעלה, הדרגה התחתונה שלו היא זו שנראית ממשית — יש — ואילו מה שלמעלה ממנו, ונמצא מעבר להשגתו, נראה כאין.

שלמעלה הוא אין מפני שאינו מושג משא"כ מלמעלה למטה אצל המשפיע נקרא למעלה היש וכל מה שלמטה נק' אין כי כלא חשיב לגביה.

למעלה הוא אין, משום שאינו נתפס; ואילו מלמעלה למטה, מנקודת מבטו של המשפיע, למעלה נקרא יש, וכל מה שלמטה נקרא אין, שכן הוא נחשב כלא כלפיו.

מנקודת מבטו של מי שנותן, כשהוא מביט כלפי מטה, המצב הפוך: המדרגה הגבוהה היא המציאות האמיתית, וכל מה שמתחתיה נחשב כלא לעומתה.

שהרי מבחי' התחתונה שבמשפיע נשפע להמקבל ומזה לכד כל התהוותו ולכן ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] רגלי החיות כנגד כולם⁷ כו'

שהרי מן המדרגה התחתונה שבמשפיע נמשך השפע אל המקבל, ורק מכך נובעת כל התהוותו. לכן אמרו חז"ל: "רגלי החיות מקבילות לכולם" וכו',

הסיבה היא שכל מציאותו של המקבל נובעת רק מן המדרגה התחתונה ביותר של המשפיע. הגמרא ממחישה זאת בתיאורה את החיות, הנושאות את הכיסא: נאמר שרגליהן לבדן שקולות כנגד כל המרחקים שמתחתיהן, מן הארץ ועד השמים.

שוקי החיות כנגד כולן כו' ועד"ז גם כאן מה שנמשך ממוחין דאוי"א [דאבא ואימא] לז"א אינו אלא בחי' הארה ונקודה בעלמא מלובשת בז"א.⁸

"שוקי החיות מקבילות לכולם" וכו'. וכך גם כאן: מה שנמשך מן המוחין של אבא ואמא (חכמה ובינה) אל ז"א אינו אלא בחינה של הארה ונקודה בלבד, המלובשת בז"א.

הגמרא ממשיכה ומתארת חלק אחר חלק, ואומרת אותו דבר על השוקיים ועל כל חלק גבוה יותר. לפי אותו עיקרון, מה שז"א מקבל מן המוחין של אבא ואמא הוא רק הארה, נקודה בלבד, המלובשת בתוכו, ואילו המוחין עצמם נשארים למעלה ממנו ובמרחק רב.

קטע 3 • 31

אלקים, שבת ותורה לשמה

3 וזהו ענין שם אלקים שנוכר במעשה בראשית בכל יום מששת ימי בראשית. כי הנהגת המדות הם ששת

ימי בראשית יהי אור⁹ יהי רקיע¹⁰ כו'

וזהו עניינו של שם אלקים, הנוכר במעשה בראשית בכל אחד מששת ימי בראשית. הנהגת המדות היא ששת ימי בראשית: "יהי אור", "יהי רקיע" וכו'.

הדברים מסבירים מדוע שם אלקים נזכר בסיפור הבריאה בכל אחד מששת הימים. ששת הימים מקבילים לשש המדות המנהיגות את העולם, וכל אמירה שנאמרה ביום מסוים, כגון "יהי אור" ו"יהי רקיע", מבטאת אחת מהן.

וכולם בחכמה עשית¹¹ שהחכמה מתלבשת במדות אלא שהמשכה זו הוא ע"י שם אלהים שהוא בחינת צמצום

ו"את כולם בחכמה עשית", שכן החכמה מתלבשת במדות; אלא שהמשכה זו נעשית באמצעות שם אלקים, שהוא בחינת צמצום.

החכמה אכן מגיעה אל המדות, כפי שנאמר בפסוק "את כולם בחכמה עשית". אלא שהיא נמסרת באמצעות אלקים, השם הקשור לצמצום, ולכן רק מידה מוגבלת ממנה מגיעה.

(ול"ב אלקים דעובדא דבראשית הם ל"ב נתיבות החכמה¹² שהחכמה מתחלקת לל"ב נתיבות והם בחי' צמצום והעלם כו') לצמצום ההמשכה משא"כ בשבת שהיא התגלות מוחין דאבא

(ושלשים ושניים שמות אלקים שבמעשה בראשית הם שלושים ושניים נתיבות החכמה, שכן החכמה מתחלקת לשלושים ושניים נתיבות, והן בחינת צמצום והעלם וכו'), כדי לצמצם את ההמשכה. לעומת זאת, בשבת יש התגלות מוחין דאבא.

שלושים ושתי הפעמים שבהן מופיע אלקים בסיפור הבריאה מקבילות לשלושים ושניים נתיבות החכמה שבספר יצירה: החכמה מתחלקת לערוצים, וחלוקה זו עצמה היא צורה של צמצום והעלם. שבת שונה, מפני שאז מתגלים מוחין דאבא עצמם.

(שז"א מלביש לעצמיות המוחין דאבא כו' וכן המל' עולה במקום אבא במנחה וגם במוסף היא במקום אימא ממש ומקבלת מז"א שבתוכו אור אבא ממש. וע' פע"ח [פרי עץ חיים] שער העמידה)

(שז"א מלביש את עצמיות מוחין דאבא וכו'; וכן מלכות עולה למקום אבא במנחה, וגם במוסף היא ממש במקום אימא ומקבלת מז"א, שבתוכו אור אבא ממש. ועיין בפרי עץ חיים, שער העמידה.)

בשבת ז"א מלביש את עצם מוחין דאבא, ולא רק הארה מהם. בתפילות השבת מלכות עולה: במוסף למקום אימא, ובמנחה למקום אבא; היא מקבלת מז"א את אור אבא עצמו. לכך מובא פרי עץ חיים, שער העמידה.

(ס"פ י"ד) וע' בהרמ"ז [בהרב משה זכות] פ' פקודי (ד"כ ע"ב) בענין מזמור שיר ליום השבת¹³ טוב להודות¹⁴ כו'

(סוף פרק י"ד). ועיין ברמ"ז על פרשת פקודי (דף ר"כ ע"ב), בענין "מזמור שיר ליום השבת, טוב להודות" וכו'.

ההפניה לפרי עץ חיים היא לסוף פרק י"ד. הרמ"ז, בפירושו על פרשת פקודי בזה, דן בהקשר זה במזמור ליום השבת, "טוב להודות לה'".

לכן נאמר בשבת ויכל אלהים¹⁵ וכתב אח"כ ביום עשות¹⁶ הוי' אלהים כו'. והנה עדיין הוא ג"כ ענין עסק התורה לשמה כי אורייתא מחכמה נפקת

לכן נאמר בשבת "ויכל אלקים", ולאחר מכן כתוב "ביום עשות הוי' אלקים" וכו'. ובאופן דומה גם ענין העיסוק בתורה לשמה, שהרי "אורייתא מחכמה נפקת".

משום כך, בפסוקים על היום השביעי נוסף שם הוי': לאחר "ויכל אלקים" נאמר "ביום עשות הוי' אלקים", גילוי נעלה יותר מזה של אלקים לבדו. באותו אופן פועל לימוד תורה לשמה, מפני שהתורה יוצאת מן החכמה.

ולכן על ידי אתערותא דלתתא כל העוסק בתורה למטה לשמה הקב"ה שהוא ז"א קורא ושונה כנגדו שהוא ענין המשכת מוחין לז"א מעצמיות מוחין דאבא כו'

ולכן, על ידי אתערותא דלתתא, כל העוסק בתורה למטה לשמה — הקדוש ברוך הוא, שהוא ז"א, קורא ושונה כנגדו. זהו ענין המשכת מוחין לז"א מעצמיות מוחין דאבא וכו'.

כשאדם למטה לומד תורה לשמה, אתערותא דלתתא זו גורמת לכך שהקדוש ברוך הוא, שהוא ז"א, "קורא ושונה כנגדו". בלשון הקבלה, ז"א מקבל אז מוחין מעצמיות מוחין דאבא.

שלמעלה מעלה מהארת החכמה המתלבשת במדות ע"י שם אלקים להנהגת העולמות וחיותן כו' שהוא רק בחי' צמצום

שהיא למעלה מעלה מהארת החכמה המתלבשת במדות באמצעות שם אלקים, לשם הנהגת העולמות וחיות שלהם וכו'; הארה זו אינה אלא בחינת צמצום.

עצמות זו נעלית בהרבה מהארת החכמה העוברת באמצעות שם אלקים כדי להנהיג את העולמות ולהעניק להם חיות. הארה זו היא אור מצומצם בלבד.

ולכן הן נקי אין וכלא חשיב לגבי עצמיות המוחין דאבא כנ"ל (ועיין בזהר ויקרא) (ד"יג ע"א) שעל עסק התורה נאמר שאו ידיכם קדש וברכו¹⁷ את הוי'.

ולכן הן נקראות אֵין, ונחשבות כלא כלפי עצמות המוחין של אבא, כפי שהוזכר לעיל. (וראו בזהר, ויקרא) (דף י"ג ע"א), שעל העיסוק בתורה נאמר: "שאו ידיכם קודש וברכו את הוי'".

בהשוואה לעצמות המוחין של אבא, ההארות המצומצמות הללו נקראות אֵין, כלומר אין להן חשיבות, בהתאם לעיקרון שהוסבר לעיל. הוזהר על ויקרא מיישם על לימוד התורה את הפסוק "שאו ידיכם קודש וברכו את הוי'".

את תברך לקב"ה [לקודשא בריך הוא] כו' והיינו כנ"ל שממשיכים לז"א הנקי הקדוש ב"ה מבחי' אור אבא שהוא בחי' קדש העליון ועמ"ש מזה בד"ה צאינה וראינה וגם בענין כי אל דעות

"את תברך את הקדוש ברוך הוא" וכו'. כלומר, כפי שהוזכר לעיל, ממשיכים לז"א, הנקרא הקדוש ברוך הוא, מבחינת אור אבא, שהיא בחינת הקודש העליון. וראו מה שנכתב על כך כמאמר המתחיל "צאינה וראינה", וכן בענין "כי אל דעות":

הזהר ממשיך ואומר שאדם כזה מכרך את הקדוש ברוך הוא מן המקום הנקרא קודש עליון. כלומר, הלומד ממשיך לז"א, הנקרא "הקדוש ברוך הוא", מאור אבא, שהוא הקודש העליון.

הנה התורה היא המשכת דעת עליון וכנודע שהתורה נק' תורת אמת¹⁸ כו' שממשיכים בז"א ע"י עסק התורה.^{19, 20}

הנה, התורה היא המשכת דעת עליון, וכידוע, התורה נקראת "תורת אמת" וכו', שאותה ממשיכים לז"א באמצעות העיסוק בתורה.

אותו רעיון מתאים לשתי בחינות הדעת שב"כ אל דעות: התורה ממשיכה את דעת עליון למטה, אל ז"א. את התורה, הנקראת "תורת אמת", ממשיך האדם לז"א באמצעות לימודו.

קטע 4 • 41

לשם ה"א: המתקת לאה

4 ועוד פי' לשמה לשם ה"א²¹ להמשיך הארה היוצא מיסוד דאבא להמתיק דיני לאה כמ"ש בפע"ח [בפרי עץ חיים] שער י"ז שער הנהגת הלימוד

הסבר נוסף: לשמה פירושו "לשם ה"א", כדי להמשיך את ההארה היוצאת מיסוד אבא, ולהמתיק את דיני לאה, כפי שכתוב בפרי עץ חיים, שער י"ז, בתחילת שער הנהגת הלימוד.

זהו פירוש נוסף למילה לשמה: אפשר לחלק אותה ל"לשם ה"א". מטרת הלימוד בדרך זו היא להמשיך את ההארה היוצאת מיסוד אבא, ובכך להמתיק את דיני לאה, כפי שמוסבר בפרי עץ חיים, בשער העוסק בהנהגת לימוד התורה.

והיינו ע"י הלימוד בעיון ובהעמקה כי לאה היא בחי' אותיות המחשבה מלי' דתבונה תחתית המדרגה דתבונה והתגלותה בחי' אותיות המגלים כל דבר

הדבר נעשה באמצעות לימוד מתוך עיון והעמקה. לאה היא בחינת אותיות המחשבה, המלכות של תבונה — הדרגה התחתונה של תבונה — וגילוייה הוא בחינת האותיות, המגלות כל דבר.

הדבר נעשה באמצעות לימוד מתוך עיון והעמקה. לאה, שהיא פרצוף נשי, היא "אותיות המחשבה": היא המלכות, הדרגה התחתונה, של תבונה — החלק התחתון של בינה. המלכות מבטאת ומגלה, כפי שהאותיות מגלות רעיון.

ולכן נקי דינים וגבורות מחמת שהם מגבילים השכל לבלתי יתפשט בלי גבול וגם הם לכדם אין בהם שום שכל והראיה שיוכל לחשוב אותיות מבלי שידוע השכל שבהם

לכן הן נקראות דינים וגבורות, משום שהן מגבילות את השכל, כדי שלא יתפשט ללא גבול. גם אין בהן כשלעצמן שום שכל; ההוכחה לכך היא שאפשר לחשוב על אותיות בלי לדעת מהו השכל הטמון בהן.

האותיות נקראות דינים וגבורות משום שהן תוחמות רעיון בגבולות מוגדרים, כדי שלא יתפשט ללא גבול. כשלעצמן אין בהן הבנה כלל, כפי שמוכיח הדבר שאפשר להעביר מילים במחשבה בלי לתפוס את משמעותן.

והנה ידוע שמוחין שבעולם התחתון הוא בחי' אותיות לגבי עולם העליון וכמ"ש בד"ה ועתה יגדל²² נא²³ גבי כאשר דברת לאמר וכשלומד תורה אף שהוא מבין

ידוע שהמוחין שבעולם התחתון הם בחינת אותיות ביחס לעולם העליון, כפי שכתוב במאמר הפותח במילים "ועתה יגדל נא", בעניין "כאשר דברת לאמר". וכשאדם לומד תורה, אף שהוא מבין,

כל דרגה של שכל היא רק "אותיות" ביחס לדרגה שמעליה. עניין זה מוסבר במאמר על הפסוק "ועתה יגדל נא כוח אדני" כאשר דיברת לאמר". בדומה לכך, לימוד תורה מתוך הבנה אך בלי העמקה נשאר בדרגת האותיות.

אך שהוא שלא בעיון הוא נקי בחי' אותיות ואין בו התגלות כ"כ [כל כך] וכדי להמתיק דיני לאה

מכיוון שהלימוד אינו מתוך עיון, הוא נקרא בחינת אותיות, ואין בו גילוי רב כל כך. וכדי להמתיק את דיני לאה,

לימוד שיש בו הבנה אך אינו מעמיק נקרא "אותיות", והוא מגלה מעט. המתקת דיני לאה פירושה הכנסת שכל ממש לתוך האותיות.

להביא מוחין בתוך האותיות צריך להמשיך הארה מיסוד אבא²⁴ הענין ידוע שמוח העיון ומוח הזכרון הוא בחי' חכמה שלמעלה מהבינה ונקר' [ונקרא / ונקראת / ונקראות] משכיל שמשם בא השכל

כדי להכניס מוחין באותיות צריך להמשיך הארה מיסוד אבא. ידוע שיכולת העיון ויכולת הזכרון הן בחינת חכמה, שלמעלה מבינה, והיא נקראת "משכיל", משום שממנה בא השכל.

לשם כך צריך להמשיך מיסוד אבא, כלומר מחכמה. כוחות העיון העמוק והזכרון שייכים לחכמה, שהיא למעלה מבינה ונקראת "משכיל" — המקור שממנו באה ההבנה.

וצריך ללמוד בעיון עד שיומשך שכל מבחי' חכמה שבו מה שהיה תחלה צפון ונעלם ונעשו מוחין להאותיות ונמתקו דיני לאה ונעשה כן בכל העולמות מוחין להאותיות.

צריך ללמוד מתוך עיון עד שיומשך ממנו שכל מבחינת החכמה שבו, שהיה תחילה צפוי ונעלם; כך נעשים האותיות למוחין, דיני לאה נמתקים, וכך נעשה בכל העולמות — מוחין לאותיות.

לכן צריך ללמוד בעומק, עד שההבנה שהייתה קודם לכן נסתרת מתגלה מן החכמה שבנפש האדם. כך מקבלות האותיות שכל פנימי, דיני לאה נמתקים, ואותו תהליך מתרחש בכל העולמות.

מדוע מן החכמה

5 ולכן עיקר ההמשכה צ"ל מבחי" חכמה יסוד אבא כי בחכמה שורה אור אי"ס ע"ד מ"ש דבאצ"י איהו וגרמוהי חד²⁵ משא"כ בבי"ע הוא ע"י מסך מבדיל

לכן עיקר ההמשכה צריך להיות מבחינת חכמה, יסוד אבא. שהרי אור אין סוף שורה בחכמה, בהתאם לנאמר שבאצילות "הוא וכליו אחד", ואילו בבריאה, ביצירה ובעשיה הדבר נעשה באמצעות מסך מבדיל,

ההמשכה צריכה לבוא בעיקר מחכמה, ובפרט מיסוד אבא, משום שאור אין סוף שורה בחכמה ואינו מוותר. באצילות "הוא וכליו אחד", ואילו בעולמות התחתונים בריאה, יצירה ועשיה האור מגיע דרך מסך מבדיל.

דהיינו ע"י התלבשות גמור דרך הבינה דאצילות ואף שבאצילות מאיר ג"כ ע"י החכמה כולם בחכמה עשית²⁶ מ"מ חכמה דא"ק [דאדם קדמון] המלוכשת בחכמה דאצילות (ע' [עיינ] ע"ח שמי"ז פ"ג [פרק ג'])

כלומר, באמצעות התלבשות גמורה דרך בינה דאצילות. ואף שבאצילות האור מאיר גם באמצעות חכמה, ככתוב: "כולם בחכמה עשית", מכל מקום, חכמה דאדם קדמון המלוכשת בחכמה דאצילות (ראו עץ חיים, שער 47, פרק 3)

המסך הוא התלבשותו הגמורה של האור בבינה דאצילות, לפני הגיעו לעולמות התחתונים. גם אצילות מקבלת באמצעות חכמה, כפי שנאמר "כולם בחכמה עשית", אולם חכמה דאדם קדמון, המדרגה הקדומה שלמעלה מאצילות, המלוכשת בחכמה דאצילות, אינה מסך.

אינו נק' מסך כלל שאינו מסתיר ומעלים אור אי"ס ב"ה מפני שהוא בחי' אין והחכמה מאין תמצא²⁷ כח מ"ה [מה]

אינה נקראת מסך כלל, שכן אינה מסתירה ומעלימה את אור אין סוף ברוך הוא, מפני שהיא בחינת אין: "והחכמה מאין תמצא" — כלומר, חכמה היא כוח מה.

חכמה אינה מסתירה את אור אין סוף, משום שהיא בחינת אין, מצב של העדר מציאות וביטול. הפסוק נדרש כך: "והחכמה מאין תמצא", והמילה חכמה נדרשת כ"כוח מה" — כוח שעדיין אינו דבר מוגדר.

ולכן ניצוץ אלקות שבכל א' וא' מישראל הוא מלוכש בבחי' חכמה שבו מחמת דלית מחשבה תפיסא ביה כלל²⁸ ולכן אינו יכול להתלבש אלא בבחי' חכמה כמ"ש בסש"ב [בספר של בינונים] פ"ח.

לכן ניצוץ האלקות שבכל אחד ואחד מישראל מלוכש בבחינת החכמה שבו, משום ש"לית מחשבה תפיסא ביה כלל"; ולכן אינו יכול להתלבש אלא בבחינת חכמה, כפי שנכתב בספר של בינונים (תניא), פרק 18.

מאחר ש"לית מחשבה תפיסא" בה' כלל, ניצוץ האלקות שבכל יהודי יכול לשרות רק בכוח החכמה שבנפש, שלמעלה מהשגה. בתניא, פרק 18, הדבר מוסבר כשורש האהבה לה' הטמונה בכל יהודי.

קטע 6 • 61

לימוד לאחר חצות

6 והנה איתא בפע"ח [בפרי עץ חיים] שיי"ז פ"ב [פרק ב'] בפ"י ויהי בחצי הלילה ויחרד האיש²⁹ וילפת והנה אשה שוכבת מרגלותיו כו' ולכן ויחרד האיש כו' והיינו לפי שנדחת רחל למטה ולאח היא דינים וגבורות

והנה נאמר בפרי עץ חיים, שער י"ז, פרק ב', בפירוש הפסוק "ויהי בחצי הלילה ויחרד האיש וילפת והנה אשה שוכבת מרגלותיו" וגו': משום כך "ויחרד האיש" וגו', כלומר, מפני שרחל נדחתה למטה, ולאח היא דינים וגבורות.

פרי עץ חיים מפרש את הפסוק ממגילת רות על בועז שהתעורר בחצות במונחים קבליים. בחצות נדחתה רחל, בחינת מלכות, למטה, ואילו לאח, הבחינה הנשית האחרת, היא דינים וגבורות; לכן "ויחרד האיש".

ולכן נשתבחו אותם העוסקים בתורה אחר חצות³⁰ שעיי"ז ממשיך האור לזו"נ [לזעיר אנפין ונוקבא] דהיינו לבח"י רחל לתקנה לעליית שחרית וכמ"ש בזהר אמור (ד"צ ע"א)

ולכן משבחים את העוסקים בתורה לאחר חצות, שכן על ידי כך ממשיכים את האור לז"א ולנוקבא, כלומר לבחינת רחל, כדי לתקנה לקראת עליית שחרית, וכמו שכתוב בזהר, אמור (דף צ"ע"א);

משבחים את הלומדים תורה לאחר חצות, מפני שלימודם ממשיך אור לז"א ולנוקבא, כלומר לרחל, ומתקן אותה כדי שתוכל לעלות בתפילת שחרית. הוזהר על פרשת אמור מדבר על לימוד זה בחצות הלילה.

וגם שאז נמתקים דיני לאח עיין בזהר הרקיע פ' בא (בדף ל"ז ע"ב) ועיין בפ"י הרמ"ז [הרב משה זכות] בפ' אמור שם ידוע כו' אבל העיקר כו':³¹

וגם אז נמתקים דיני לאח. עיינו בזהר הרקיע, פרשת בא (בדף ל"ז ע"ב), וכן בפירוש הרמ"ז לפרשת אמור שם: "ידוע" וגו', "אבל העיקר" וגו'.

לימוד לאחר חצות ממתיק גם את דיני לאח. מובאים לכך הוזהר הרקיע, פירוש לזהר, והרמ"ז.

קטע 7 • 71-9

מקור שלמעלה מהחכמה: מור ובשמים

7 ב אך כיצד יגיע לבחינה זו להיות ע"י עסקו בתורה המשכת עצמיות חכמה עילאה הנה לזה צריך להמשיך מבחי' יותר גבוה מבחי' ח"ע [חכמה עילאה] דאצילות עד שמחמתו יומשכו מוחין דאבא למטה לז"א

2. אך כיצד יגיע למדרגה זו, כך שעל ידי עיסוקו בתורה תימשך עצמותה של חכמה עילאה? לשם כך צריך להמשיך ממדרגה גבוהה יותר מחכמה עילאה שבאצילות, כדי שבכוחה יימשכו המוחין של אבא למטה, לז"א.

סעיף 2 שואל כיצד לימוד התורה יכול להמשיך את עצמותה של חכמה עילאה. התשובה היא שמקורה של ההמשכה צריך להיות במדרגה גבוהה אף מחכמה דאצילות, והיא שמביאה את המוחין של אבא למטה, לז"א.

וכמו עד"מ הרב³² שצריך להסביר לתלמידו איזה שכל עמוק שמוכרח להיות שכלו בעצמו גדול יותר הרבה

כמו למשל מורה שצריך להסביר לתלמידו רעיון עמוק כלשהו: השכל שלו עצמו חייב להיות גדול בהרבה,

המשל הוא למורה המסביר רעיון עמוק. הדבר אפשרי רק מפני ששכלו גדול בהרבה מן הרעיון עצמו.

וגם בשעת ההשפעה מוכרח לעורר עצמיות שכלו להתייעץ איך להשפיע השכל העמוק להתלמיד שהוא קטן הרבה מהרב כו'

וגם בשעת ההשפעה עליו לעורר את עצמות שכלו, כדי לחשוב כיצד להשפיע את הרעיון העמוק לתלמיד, שקטן בהרבה מן המורה וכו'.

נוסף על כך, בשעת ההוראה עליו לעורר את עומק שכלו כדי למצוא כיצד להוריד את הרעיון העמוק אל תלמיד הקטן ממנו בהרבה.

ועד"ז יובן גם כאן בהנמשל שכדי להיות המשכת ח"ע [חכמה עילאה] בהמדות צ"ל מקור ההמשכה מלמעלה מהחכמה וזהו ענין אריתי מורי³³ עם בשמי.

וכך יובן גם כאן בנמשל: כדי שתימשך חכמה עילאה אל המדות, מקור ההמשכה צריך להיות למעלה מן החכמה. וזהו ענין "אריתי מורי עם בשמי".

כך גם למעלה: כדי שחכמה עילאה תגיע אל המדות, ההמשכה צריכה להתחיל למעלה מן החכמה. הפסוק רומז לכך במילים "אריתי מורי עם בשמי", כלומר ריחות ובשמים.

כי הנה הריח הוא מחוטם³⁴ וטעם הוא בפה וחיך. הרי הריח גבוה יותר במדרגה שהחוטם יותר נעלה. שהרי הריח נקלט באמצעות האף, ואילו הטעם נקלט בפה ובחך. נמצא שהריח נעלה יותר במדרגה, שכן האף ממוקם גבוה יותר.

את הניחוח קולטים באף, ואת הטעם בפה ובחך, והאף ממוקם גבוה יותר בפנים. לכן הריח מסמל מדרגה שלמעלה ממדרגת הטעם, שאותה הפסקה הבאה מזהה עם חכמה.

8 וז"ש [וזהו שכתוב] ותהלתי אחטם לך³⁵ וגם אנו רואים בחוש שהטעם הוא ע"י לעיסת המאכל ואז דייקא טועם החיך והגרונן וגם כשהחיך טועם שוב אינו ראוי למאכלך.

וזהו פירוש הכתוב: "ואתהלתי אחטם לך". גם אנו רואים בחוש שהטעם בא באמצעות לעיסת המאכל, ורק אז החך והגרונן טועמים; וכשהחך טעם, המאכל שוב אינו ראוי לאכילה.

בפסוק "ואתהלתי אחטם לך" מופיעה מילה הקשורה לחוטם, והזוהר אומר שהפסוק נאמר על עתיק יומין. הטעם, לעומת זאת, דורש לעיסה: רק אז החך והגרונן טועמים, והמאכל שניטל ממנו הטעם כבר נוצל.

משא"כ כל זה בריח שתיכף ומיד מגיע לו הריח וגם כשהוא שלם ולכן אין הדבר כלה שחוזר ומריח כמה פעמי [פעמים] וכך למעלה טעמים בחכמ' [בחכמה] גבי טנת"א [טעמים נקודות תגין אותיות]

אך בריח אין הדבר כך: הריח מגיע אליו מיד, בעוד הדבר שלם; לכן הדבר אינו מתכלה, ואפשר להריח אותו שוב ושוב. וכך גם למעלה: הטעמים הם בחכמה, במסגרת טנת"א — טעמים, נקודות, תגין ואותיות,

הריח מגיע לאדם מיד, כשהדבר עדיין שלם, ולכן הוא אינו מתכלה ואפשר להריח אותו פעמים רבות. למעלה, ה"טעמים" מצויים בחכמה: מבין ארבעת המרכיבים של הכתוב בתורה — טעמים, נקודות, תגין ואותיות — הטעמים שייכים לחכמה.

שהיא ראשית האצילות משא"כ הריח הוא למעלה מאצילות חוטמא דעתיק (כמ"ש באדרא דק"ל ע"ב)³⁶ (ופי' דכמו עד"מ הריח הוא בחי' מקיף משא"כ הטעם הוא בחי' פנימי

שהיא ראשית האצילות; ואילו הריח הוא למעלה מאצילות, בחוטמא דעתיק, כפי שנאמר באידרא, דף קל ע"ב. והביאור הוא, שדרך משל הריח הוא בחינת מקיף, ואילו הטעם הוא בחינת פנימי,

חכמה היא ראשית האצילות, ואילו הריח נמצא למעלה מאצילות, ב"חוטמא דעתיק" המתואר באידרא. בהמשך בא ביאור נוסף: הריח דומה לאור מקיף שנוגע מבחוץ, ואילו הטעם דומה לאור פנימי שנכנס פנימה.

ולכן הריח הוא קצת בחי' נצחי שלא יפסק ויכלה כמו שיכלה הטעם שכשהחיך טועם שוב אינו ראוי למאכל שלפי שהטעם הוא בחי' פנימי הוא מוגבל ומצומצם יותר מן הריח.

ולכן הריח הוא במידה מסוימת בחינת נצחיות, שאינה נפסקת ואינה מתכלה כפי שהטעם מתכלה; שהרי לאחר שהחך טעם, המאכל שוב אינו ראוי לאכילה. מאחר שהטעם הוא בחינת פנימי, הוא מוגבל ומצומצם יותר מן הריח.

מאחר שהריח הוא מקיף, יש בו מעין נצחיות והוא אינו מתכלה. הטעם, בהיותו פנימי, מוגבל ומתכלה בעת הטעימה.

וכך למעלה שבאצילות הוא התלבשות האורות בכלים מגבילים האור אבל בחי' עתיק הוא למעלה מהכלים³⁷ ונקי' אי"ס לגבי האצילות כנודע וזהו ענין לבעל החוטם אני מתפלל^{38,39} כו' ובפי' הספ"ד [הספרא דצניעותא] לתלמיד האריז"ל [האריז' זכרוננו לברכה]

וכך גם למעלה: באצילות האורות מתלבשים בכלים, והכלים מגבילים את האור; אך בחינת עתיק היא למעלה מן הכלים, ונקראת אין סוף ביחס לאצילות, כידוע. וזהו ענין "לבעל החוטם אני מתפלל" וכו', וכמבואר בפירוש על ספרא דצניעותא מאת תלמיד האריז"ל.

כך גם למעלה: באצילות האורות מתלבשים בכלים המגבילים אותם, אך עתיק נמצא למעלה מן הכלים ולכן נקרא "אין סוף" ביחס לאצילות. זהו פירוש דברי הזוהר שרב המנונא סבא היה מתפלל "לבעל החוטם"; בהמשך מובא פירוש על ספרא דצניעותא, חלק מן הזוהר.

(פ"א דק"ח ע"א) כתב כי אורא שע"ג [שעל גבי] קרומא דמחפא על מו"ס [מוחא סתימאה] ממשיך דרך החוטם (ועי' בי"ד סי' ל"א וס"ג ושם ס"ט ט"ו בשם שבילי אמונה)

בפרק א, דף קח ע"א, כתב שהאורא שעל גבי הקרום המכסה את מוחא סתימאה נמשכת דרך החוטם. ועיינו ביורה דעה, סימן לא, סעיף ג, ושם סעיפים ט' וט"ו, בשם שבילי אמונה.

בפירוש זה נכתב שהאורא שמעל לקרום המכסה את מוחא סתימאה, המוח הנעלם, נמשכת דרך החוטם. הסוגריים מפנים לשולחן ערוך, יורה דעה, סימן לא, ולהערות שם המצטטות את הספר שבילי אמונה. במקום שבו כתוב בטקסט "ושם ס"ט ט"ו", במהדורת קה"ת כתוב "ושם ס"ק ט"ו" — תת-סעיף ט"ו של פירוש שם — וההפניה היא להערת הרבי על המקור.

וא"כ מובן שע"י החוטם עולה הריח למעלה מעלה גם ממו"ס [ממוחא סתימאה] וזהו ענין שהנשמה נהנית ממנו⁴⁰ עפמ"ש [על פי מה שכתוב] בע"ח [בעץ חיים] שער א"א ספ"ז שבאורא מאיר הדעת דע"י [דעתיק יומין]

אם כן, מובן שבאמצעות החוטם הריח עולה למעלה מעלה, אפילו למעלה ממוחא סתימאה. וזהו ענין האמירה שהנשמה נהנית ממנו, על פי הכתוב בעץ חיים, שער אריך אנפין, סוף פרק ז: שבאורא מאיר הדעת דעתיק יומין,

נמצא שהריח מגיע למעלה אפילו ממוחא סתימאה. לכן חז"ל אומרים שהנשמה, ולא הגוף, נהנית מן הריח; ובעץ חיים נאמר שבאורא מאיר הדעת דעתיק יומין.

והוא נשמה דא"א ועי' מזה בביאור דפ' ציצית⁴¹ ועמ"ש מענין זה דריח בד"ה אלה מסעי⁴² כו' בענין ירדן יריחו ובד"ה וישלח יהושע מן השטים⁴³ כו'.⁴⁴

והוא הנשמה של אריך אנפין. ועיינו בענין זה בביאור לפרשת ציצית; וכן כמה שנכתב על ענין הריח בדרוש המתחיל "אלה מסעי" וכו', בענין הירדן ויריחו, ובדרוש המתחיל "וישלח יהושע מן השטים" וכו'.

הדעת הזאת היא ה"נשמה" של אריך אנפין. לאחר מכן נמנים מאמרים נוספים העוסקים בריח: הביאור לפרשת ציצית, "אלה מסעי" על הירדן ויריחו — שם יריחו נרמז לריח — ו"וישלח יהושע מן השטים".

9

וזהו וירח⁴⁵ את ריח בגדיו⁴⁶ לבושים שהוא מקיף⁴⁷ וגם בגדיו לשון בוגדיו⁴⁸ כמ"ש במדרש שהוא מן ההיפוך כמשל דברים החריפים כשממתיקים אותם נעשים מוטעמים ביותר כך ע"י המתקת הגבורות נעשה הריח

וזהו [פירוש] "וירח את ריח בגדיו": בגדים הם בחינת מקיף. גם "בגדיו" הוא לשון "בוגדיו", כפי שנאמר במדרש, שכן הדבר נובע מן ההיפוך. למשל, דברים חריפים, כשהם מומתקים, נעשים טעימים ביותר; כך גם באמצעות המתקת הגבורות נוצר הריח.

זו הסיבה שיצחק "הריח את ריח בגדיו": בגדים הם בחינה מקיפה, כמו חוש הריח. חז"ל דרשו "בגדיו" — בגדיו — גם מלשון "בוגדיו", שכן הריח המשובח ביותר נוצר מן ההיפוך, מהמתקת דבר חריף, כשם שמאכלים חריפים נעשים טעימים במיוחד לאחר שממתיקים אותם.

כי הגבורות שרשן גבוה משבירת הכלים עקודים נקודים כו' והיינו על ידי תיקון שם מ"ה [שם מ"ה] כו' (ועמ"ש מזה בפ' תולדות ע"פ ראה ריח בני⁴⁹ כו')

שורש הגבורות הוא גבוה, והוא נובע משבירת הכלים [בעולמות] עקודים, נקודים וכו'; וזהו באמצעות תיקון שם מ"ה וכו'. (ועיינו במה שנכתב על כך בפרשת תולדות, על הפסוק "ראה, ריח בני" וכו').

לגבורות שורש נעלה, בשבירת הכלים בעולמות עקודים ונקודים, והן מתבררות באמצעות שם מ"ה, שהוא עיקרון התיקון. כשהן מומתקות, שורשן הנעלה הוא שמעלה את הריח.

ועדי"נ נאמר לע"ל [לעתיד לבוא] על יצחק כי אתה אבינו^{50, 51, 52} שכעת הוא מדת הדין ואח"כ נמתק ע"י ישראל כו'

ועל דרך זו נאמר לעתיד לבוא על יצחק: "כי אתה אבינו". כעת הוא מידת הדין, ולאחר מכן היא תומתק באמצעות ישראל וכו'.

אותו דפוס מופיע בדברי הגמרא שלעתיד לבוא יאמרו ישראל ליצחק: "כי אתה אבינו". כעת יצחק הוא מידת הדין, ולעתיד לבוא דין זה יומתק באמצעות ישראל.

(ועי' בלקי"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] בישעי' [בישעיה]⁵³ ע"פ ולא בכסף תגאלו⁵⁴ כו') ומורי. הוא סור מרע.⁵⁵ ובשמי. הוא ועשה טוב כו'.

(ועיינו בלקוטי תורה של האריז"ל בישעיה, על הפסוק "ולא בכסף תגאלו" וכו'). "מו"י" הוא "סור מרע", ו"בשמי" הוא "ועשה טוב" וכו'.

כאן מובא לקוטי תורה של האריז"ל על ספר ישעיה בהקשר זה. לאחר מכן נדרשים שני הריחות שבפסוק כשתי הדרכים בעבודת ה': "מו"י" הוא "סור מרע", ו"בשמי" הוא "ועשה טוב".

(ועי' מ"ש בד"ה ויושט המלך לאסתר מענין ששה חדשים בשמן המור וששה חדשים בבשמים⁵⁶ כו' ועוד מענין מור בד"ה חייב אינש לבסומי בפורי')⁵⁷ (ולקמן) ובד"ה נשא את ראש⁵⁸ בני גרשון.⁵⁹ גבי ענין מררי:

(ועיינו במה שנכתב במאמר המתחיל "ויושט המלך לאסתר" בענין "ששה חדשים בשמן המור וששה חדשים בבשמים" וכו'; ועוד בענין מור, במאמר המתחיל "חייב אינש לבסומי בפורי'"). (ולקמן), וכן במאמר המתחיל "נשא את ראש בני גרשון", בענין מררי:

מובאים כאן מקורות נוספים לדיון במור: המאמר על הכנת אסתר, שכללה "ששה חדשים בשמן המור וששה חדשים בבשמים"; המאמר על החובה להתבסם בפורים; והמאמר על מניין בני גרשון, העוסק במררי — שם שכמו המילה "מור" מזכיר את המילה "מר".

קטע 8 • 101-11

חלת הדבש, יין וחלב

10 אכלתי יערי עם דבשי.⁶⁰ יערי כל עץ נחמד⁶¹ כו' מלאכים שהנשמות מקבלים מהם ביוצר אור ובאהבה כו' כמשל אימת המלך מפני שרואה שרים רבים נופלים ומשתחוים לפניו ואהבתו מפני התקרבותו.

"אכלתי את חלת הדבש שלי עם דבשי". יערי — "כל עץ נחמד" וכו': המלאכים, שהנשמות מקבלות מהם בברכת יוצר אור ובברכת אהבה וכו'. הדבר דומה ליראתו של אדם מפני המלך, כשהוא רואה שרים רבים נופלים ומשתחוים לפניו, ולאהבתו כשהוא מתקרב אל המלך.

המשך הפסוק, "אכלתי את חלת הדבש שלי עם דבשי", מתבאר כאן. המילה "יערי", שפירושה "חלת הדבש שלי", מזכירה את המילה "יערי" — מקום שבו צומחים עצים; העצים הם המלאכים, שהנשמות מקבלות מהם בברכות הבוקר "יוצר אור", המתארת את שבח המלאכים, ו"אהבה", העוסקת באהבת ה'. המשל הוא על אדם הנתון לפני המלך: הוא חש יראה כשהוא רואה שרים חשובים משתחוים לפני המלך, ואהבה כשהמלך מקרב אותו אליו.

כך אהבת עולם אהבתנו חמלה גדולה ויתירה כו' וקרבנו לשמך הגדול ישראל עלו במחשבה⁶² והמלאכי [והמלאכים] מרוח פיו כו' והכל כמשל האכילי [האכילה] שמחיה את האדם

כך גם: "אהבת עולם אהבתנו, חמלה גדולה ויתרה" וכו', "וקרבנו לשמך הגדול". ישראל עלו במחשבה [של ה'], ואילו המלאכים הם מ"רוח פיו" וכו'. וכל זה דומה לאכילה, המחיה את האדם;

בדומה לכך, ברכת האהבה שלפני קריאת שמע מדברת על "אהבת עולם" של ה' ועל כך שהוא מקרב אותנו אליו — דבר המעורר אהבה. נשמות ישראל עלו במחשבה של ה' עוד לפני הבריאה, ואילו המלאכים נבראו מ"רוח פיו", שהיא מקור נמוך יותר. כל הקשר הזה נמשל לאכילה, המקיימת את חיי האדם.

וגם המאכל יש לו תיקון ועלייה ע"י האדם שמדומם צומח חי נכלל בבחי' אדם כך

וגם המאכל מתתקן ועולה באמצעות האדם, שכן מן הדומם, הצומח והחי נכלל בבחינת אדם. כך גם:

גם המאכל יוצא נשכר מן האכילה: הדומם, הצומח והחי מתעלים כשהם נעשים חלק מן האדם.

הנה הנשמות מקבלים מהמלאכים ומ"מ עי"ז גם המלאכים מתתקנים ונקי עבודה שמתעלים ג"כ בבחי' מ"ן [מ"ן נוקבין] ברחם הנוקי [הנוקבא] ע"י הנשמות ונמשך מ"ד [מ"ן דוכרין] ומברר את המ"ן [המ"ן נוקבין] והיו לבשר אחד.⁶³

הנשמות מקבלות מן המלאכים, ואף על פי כן גם המלאכים מתתקנים באמצעות כך. זו נקראת עבודה, שכן גם הם מתעלים בבחינת מ"ן ברחם הנוקבא באמצעות הנשמות; לאחר מכן נמשכים מ"ד ומבררים את המ"ן, ויהיו לבשר אחד".

כך גם הנשמות מקבלות מן המלאכים, ובכל זאת המלאכים מתעלים באמצעותן, וזה נקרא עבודה. הם מתעלים באמצעות הנשמות בבחינת מ"ן — מים נקביים, המעוררים מלמטה — ברחם הנוקבא. בעקבות זאת נמשכים מ"ד — מים דכוריים, השפע הבא מלמעלה — והם מבררים את המ"ן, עד ששניהם נעשים אחד.

[ועיין בהרמ"ז [בהרב משה זכות] בזהר פרשה אמור ד"צ ע"א בד"ה מאן ביתה⁶⁴ ונפקדים בתוך יסודה כו' ע"ש]:

[ועינינו ברמ"ז על הזוהר, פרשת אמור, דף צ ע"א, בקטע הפותח "מאן ביתה": "ונפקדים בתוך יסודה" וכו'; עיינו שם].

מובאים דברי הרמ"ז על דברי הזוהר "מאן ביתה", הנאמרים על אלה המצטרפים בלילה לכנסת ישראל. שם הוא מדבר על מי ש"נפקדים בתוך יסודה", והדבר מתאים לעליית הנשמות בבחינת מים נקביים.

11 שתיתי ייני עם חלבי.⁶⁵ ייני מוחין דאימא. חלבי מוחין דאבא המלובשי [המלובשים] במוחין דאימא (כעין מ"ש במ"א בפ"י מקרא קדש)

"שתיתי ייני עם חלבי". "ייני" הם המוחין של אמא; "חלבי" הם המוחין של אבא, המלובשים במוחין של אמא (בדומה למה שנכתב במקום אחר בביאור "מקרא קודש").

הביטוי "שתיתי ייני עם חלבי" מתפרש כך: היין הוא המוחין של אמא (בינה), והחלב הוא המוחין של אבא (חכמה), המלובשים בתוך המוחין של אמא. נקודה דומה מוסברת במקום אחר בפירוש הביטוי "מקרא קודש".

והיינו מוחין ליניקה לגדל הולד כי ז"א כשהוא בבחי' עיבור הוא תלת כלילן גו תלת.

כלומר, המוחין לצורך יניקה, כדי לגדל את הוולד. שהרי ז"א, כשהוא בבחינת עיבור, הוא "תלת כלילן גו תלת" — שלושה כלולים בתוך שלושה.

החלב הוא המוחין של היניקה, שבאמצעותם הוולד גדל. הקבלה מתארת את התפתחותו של ז"א בשלבים המקבילים לשלבי התפתחותו של ילד; בשלב העיבור הוא מקופל, "שלושה כלולים בתוך שלושה", והמדות שלו כלולות זו בתוך זו.

ואח"כ בחי' לידה. ואח"כ בחי' יניקה שהמדות דז"א מקבלים מחו"ב [מחכמה ובינה] ועי"ז מתגדלים איבריו בבחי' ע"ס [עשר ספירות] כו'

לאחר מכן באה בחינת הלידה, ואחריה בחינת היניקה, שבה מדות ז"א מקבלות מחכמה ובינה, ועל ידי כך איבריו גדלים ונעשים בבחינת עשר ספירות וכו'.

אחר כך באה הלידה, ולאחריה היניקה, שבה מדות ז"א מקבלות מחכמה ובינה. כך "איבריו" — המדות — גדלים, עד שכל אחת מהן נעשית מבנה שלם של עשר ספירות.

אך אינו פרצוף אבא עצמו רק המלוכשים בז"א ממש (ועמ"ש מזה בד"ה ע"פ השמים מספרים)⁶⁶ ואינו מוחין דאימא.

אבל אין זה פרצוף אבא עצמו, אלא רק אותם [היבטים ממנו] שמלוכשים ממש בז"א (וראו מה שנכתב על כך במאמר על הפסוק "השמים מספרים"); ואין זה המוחין של אמא.

החלב אינו פרצוף אבא כולו, אלא רק מה שממנו מלוכש בז"א; והוא נבדל מהמוחין של אמא, שהם היין. בעניין זה מובא המאמר על הפסוק "השמים מספרים".

והכל שתיתי ייני עם חלבי שנבלע במקורו למעלה כו' (ועמ"ש במ"א בביאור מאמר הזהר פ' שלח) (דקע"א ע"א) ומסגיא חלבא דיניק⁶⁷ כו'

וכל זה הוא "שתיתי ייני עם חלבי" — שהם נבלעים במקורם למעלה וכו'. (וראו מה שנכתב במקום אחר בביאור מאמר הזהר בפרשת שלח) (דקע"א ע"א): "ומסגיא חלבא דיניק" וכו'.

שתיית שניהם יחד מבטאת את היבלעותם במקורם שלמעלה. הזוהר על פרשת שלח מתאר אם המניקה את בנה: מרוב החלב שהוא יונק, פיו מתמלא והוא גדל; והוא שופך את החלב בחזרה לתוך פי אמו — זרימה החוזרת אל מקורה.

איך ע"י המשכת החלב במדות דז"א שע"י מתגדלים המדות ומתכללים להיות החסד כלול מע"ס [מעשר ספירות] עדי"מ עי"ז נשפע ג"כ למטה בבי"ע רבוי השפעות מבחי' החסד כו'

כיצד, על ידי המשכת החלב במדות ז"א, המדות גדלות ונכללות זו בזו, עד שהחסד, למשל, כולל עשר ספירות — ועל ידי כך נמשעת גם למטה, בעולמות בריאה, יצירה ועשיה, השפעה מרובה מבחינת החסד וכו'.

הטקסט מסביר כיצד הדבר פועל: החלב הנמשך אל מדות ז"א גורם להן לגדול ולהיכלל זו בזו, כך שהחסד, למשל, כולל עשר ספירות. על ידי כך נמשכת למטה, לעולמות בריאה, יצירה ועשיה, השפעה מרובה של חסד.

ועמ"ש מענין חלב בפי שלח בד"ה ויאמרו כו' טובה הארץ⁶⁸ גבי פי' זבת חלב ודבש ובפי' ויחי ע"פ ולבן שנים מחלב.⁶⁹

וראו מה שנכתב בעניין החלב בפרשת שלח, במאמר המתחיל "ויאמרו" וכו', "טובה הארץ", בביאור "זבת חלב ודבש"; ובפרשת ויחי על הפסוק "ולבן שיניים מחלב".

מובאים דיונים נוספים בעניין החלב: המאמר על דברי יהושע וכלב שהארץ טובה, ארץ "זבת חלב ודבש"; והמאמר על ברכת יעקב ליהודה, "ולבן שיניים מחלב".

ובפי' תרומה בד"ה מי יתנך⁷⁰ כו'. ובד"ה וארא אל אברהם⁷¹ כו' גבי פי' באל שדי מלשון ברכות שדים⁷² כו'

ובפרשת תרומה, במאמר המתחיל "מי יתנך" וכו'; ובמאמר המתחיל "וארא אל אברהם" וכו', בביאור "באל שדי", מלשון "ברכות שדים" וכו'.

עוד מובאים המאמר על "מי יתנך כאח לי, יונק שדי אמי", והמאמר על התגלות ה' לאבות "באל שדי". שם נקשר "שדי" למילה "שדיים" — השדיים שמהם יונקים.

ושם נת' [נתבאר] ענין עיבור ולידה ויניקה בעבודת ה' ועיין בפרדס בערכי הכינויים ערך חלב ובשער ח' פ"ו וכוזהר משפטים (דקכ"ב ע"ב) בענין רחוצות בחלב^{73,74} ובאדרא רבא דקל"ו ע"ב:⁷⁵

ושם מוסבר עניינם של עיבור, לידה ויניקה בעבודת ה'. ראו גם פרדס, בשער ערכי הכינויים, בערך "חלב", ובשער ח', פרק ו'; וכן בכוזהר, משפטים (דף קכ"ב ע"ב), בענין "רחוצות בחלב"; ובאדרא רבא, דף קל"ו ע"ב.

שם מוסבר, כפי שנאמר בטקסט, שעבור, לידה ויניקה הם שלבים בעבודת האדם את ה'. מקורות נוספים הם פרדס, בענין המונח "חלב", הוזהר בענין "רחוצות בחלב", והאדרא רבא.

קטע 9 • 12

הרעים

12 אכלו רעים.⁷⁶ נשמות ישראל נקראו רעים לז"א כמ"ש למען אחי ורעי⁷⁷ והענין הוא כי למוד התורה לשמה להמשיך אור א"ס ב"ה למטה.

"אכלו רעים". נשמות ישראל נקראות "רעים" לז"א, כפי שנאמר: "למען אחי ורעי". והענין הוא שלימוד התורה לשמה ממשיך אור אין סוף ברוך הוא למטה.

הביטוי "אכלו רעים" מתייחס לנשמות ישראל, הנקראות "רעים" לז"א, כמו בפסוק "למען אחי ורעי". לימוד התורה לשמה ממשיך את אור אין סוף למטה.

תורתו אומנתו פטור מתפלה.⁷⁸ מפני שהוא המשיך אור א"ס ב"ה ממש. כי ואהיה אצלו אמון כו' מי שתורתו אומנתו פטור מתפילה, מפני שהמשיך למטה את אור אין סוף ברוך הוא עצמו. שהרי נאמר: "ואהיה אצלו אמון" וכו',

לכן הגמרא פוטר את מי שלימוד התורה הוא כל עיסוקו מלהפסיק אותו כדי להתפלל: באמצעות לימודו הוא ממשיך למטה את אור אין סוף עצמו. התורה אומרת על עצמה: "ואהיה אצלו אמון".

ושעשועי את בני אדם⁷⁹ שהם טעמי מצות שהם בחכמה וחכמה הוא עדן שהוא תענוג הגם שלא נתגלה למטה וזהו ודברי ממש אשר שמת⁸⁰ בפיו⁸¹

"ושעשועי את בני אדם" — אלו טעמי המצוות, הנמצאים בחכמה; והחכמה היא עדן, כלומר תענוג, אף שתענוג זה אינו מתגלה למטה. וזהו "ודברי" — ממש — "אשר שמת בפיו".

התורה ממשיכה ואומרת: "ושעשועי את בני אדם". שעשועים אלו הם טעמי המצוות, ששורשם בחכמה, הנקראת עדן — תענוג — אף שתענוג זה נסתר למטה. לכן התורה שבפי האדם היא "דברי" ממש, דבריו של ה' עצמו.

ונמצא אור אס ב"ה שוה ממש למטה בנפש כמו למעלה ובכל ביי"ע ככולם נמשך אור נמצא שאור אין סוף ברוך הוא הוא ממש אותו אור למטה, בנפש, כמו למעלה; ובכל העולמות — בריאה, יצירה ועשיה — ככולם נמשך האור

נמצא שאור אין סוף שבתורה הוא אותו אור בנפש למטה כמו למעלה. הוא נמשך בכל העולמות: בריאה, יצירה ועשיה.

א"ס בה עד למטה בנפש האדם ומעורר ע"י אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] התלבשו' אא"ס [אור אין סוף] ב"ה בחכמה כי כולם בחכמה עשית⁸² ולכן גם נשמות הצדיקים הם כמו רעים דלעילא:⁸³

של אין סוף ברוך הוא, עד למטה, בנפש האדם; ועל ידי אתערותא דלתתא הוא מעורר את התלבשות אור אין סוף ברוך הוא בחכמה, שהרי "כולם בחכמה עשית". ולכן גם נשמות הצדיקים הן כמו ה"רעים" שלמעלה.

האור מגיע עד לנפש האדם, ועל ידי האתערותא דלתתא של האדם נגרמת התלבשות אור אין סוף בחכמה. לכן נשמות הצדיקים הן כמו ה"רעים" שלמעלה.

קטע 10 • 131

הדודים וחצות הלילה בגן

13 שתו ושכרו דודים.⁸⁴ פיי דודים הם זוי"נ [זעיר אנפין ונוקבא] כמ"ש בזהר (ויקרא דף ד' ע"א) והיינו לפי שיחודם הוא לעתים ואינן בבחי' רעים דלא מתפרשין ולכן הם בבחי' צמאון שהצמאון מיסוד האש כלתה נפשי.⁸⁵

"שתו והשתכרו, אהובים" (דודים). כלומר, הדודים הם ז"א ונוקבא, כפי שכתוב בזהר (ויקרא, דף ד' ע"א). הטעם הוא שהייחוד שלהם מתקיים רק לעיתים, והם אינם בבחינת רעים, "שאינן נפרדים". לכן הם בבחינת צמאון, שכן הצמאון נובע מיסוד האש: "כלתה נפשי".

הסיום "שתו והשתכרו, אהובים" מתפרש כאן. הדודים הם ז"א ונוקבא, שהייחוד שלהם מתקיים רק בזמנים מסוימים, בניגוד לרעים — בחינת אבא ואמא — "שאינן נפרדים". לכן הדודים שרויים בצמאון, בכמיהה יוקדת, כמו בביטוי "כלתה נפשי".

ולרוות הצמאון שתו מים הוי כל צמא למים⁸⁶ (ועמ"ש בד"ה והי' [והיה] מספר בניי [בני ישראל])⁸⁷ ואעפ"כ [ואף על פי כן] אח"כ ושכרו לעורר גבורות דאימא יין המשמח שנעשה חסדים למטה אשר ברא ששון ושמחה⁸⁸ שהוא בחי' יין.

כדי להרוות את הצמאון, "שתו" מים: "הוי, כל צמא, לכו למים" (וראה מה שכתוב במאמר המתחיל "והיה מספר בני ישראל"). ואף על פי כן, לאחר מכן בא "והשתכרו" — לעורר את הגבורות של אמא, בחינת היין המשמח, שנעשות למטה חסדים, "אשר ברא ששון ושמחה", שהיא בחינת יין.

המים מרווים את הצמאון, ככתוב: "הוי, כל צמא, לכו למים". לאחר מכן בא "והשתכרו": היין מעורר את הגבורות של אמא, המביאות שמחה ונעשות חסדים למטה, ככתוב בברכת הנישואין: "אשר ברא ששון ושמחה".

משא"כ גבורות דזוי"נ [דזעיר אנפין ונוקבא] שמשם יוכל להיות יניקת החיצונים לפי שהם גבורות דלתתא וכמו בחי' רשפי אש.⁸⁹

לא כך הן הגבורות של ז"א ונוקבא, שמהן עלולות החיצונים לינוק, משום שהן גבורות שלמטה, בדומה לבחינת "רשפי אש".

הגבורות של ז"א ונוקבא שונות. כיוון שהן גבורות של מדרגה נמוכה יותר, בדומה ל"רשפי אש", הן עלולות לתת לכוחות המתנגדים לקדושה אחיזה שממנה יוכלו לינוק.

ע"י אמר כל צמא לכו למים כו' אבל בחי' יין הוא בחי' שמחת הנפש בה' ועמ"ש בד"ה אסרי לגפן⁹⁰ שהוא בחי' חמר חורין עתיק כו'.

על כך נאמר: "כל צמא, לכו למים" וכו'. אבל בחינת היין היא שמחת הנפש בה'. וראה מה שכתוב במאמר המתחיל "אסרי לגפן", שזהו בחינת "חמר חורין", עתיק וכו'.

התרופה לגבורות התחתונות האלה היא מים: "כל צמא, לכו למים". היין, לעומת זאת, מסמל את שמחת הנפש בה', ובמאמר אחר הוא מזוהה עם "חמר חורין", היין הלבן של עתיק.

אך עכ"י [עם כל זה] זהו שייך בבחי' דודים משא"כ לעילא בבחי' רעים הוא בחי' שמן דבחד קטירא אתקטרנא הוינא אכלו רעים אכילה הוא הבלעה במקורו

אף על פי כן, כל זה שייך לבחינת הדודים; לעומת זאת, למעלה, בבחינת רעים, זו בחינת שמן, שכן "בקשר אחד נקשרתי"; "אכלו, רעים" — אכילה היא היבלעות במקור.

כל האמור שייך לבחינת הדודים. בדרגה הגבוהה יותר של הרעים, הדימוי הוא שמן, המבטא קשר שאינו ניתן — "בקשר אחד נקשרתי". הרעים "אוכלים", ואכילה פירושה היבלעות במקור.

ולכן גם נשמות ישראל כמו רעים דלעילא ועמ"ש מענין מעלת השמן על בחי' יין בד"ה צאינה וראינה⁹¹ כו' בזהר פ"י פסוק באתי לגני כו'

ולכן גם נשמות ישראל הן כמו הרעים שלמעלה. וראה מה שכתוב על מעלת השמן על בחינת היין במאמר המתחיל "צאינה וראינה" וכו'. בזהר, בפירוש הפסוק "באתי לגני" וכו':

זו הסיבה שנשמות ישראל נמשלו גם הן לרעים שלמעלה. מעלת השמן על היין נדונה במאמר "צאינה וראינה", ובהמשך מובאים פירושי הזוהר לפסוק "באתי לגני".

(ח"א [חלק א'] קס"ד סע"א [סוף עמוד א'] דרל"ט ע"ב דרמ"ח א' ח"ג [חלק ג'] ד"ג ע"ב ד"ד ע"א דרכ"ו א' ב'. וע"ש דר"מ ע"ב דרמ"א א' וסע"ב [וסוף עמוד ב'] דרמ"ב א' דרמ"ד א').

(חלק א, דף קס"ד סוף ע"א; דף רל"ט ע"ב; דף רמ"ח ע"א. חלק ג, דף ג' ע"ב; דף ד' ע"א; דף רכ"ו ע"א-ע"ב. וראה שם דף ר"מ ע"ב; דף רמ"א ע"א וסוף ע"ב; דף רמ"ב ע"א; דף רמ"ד ע"א.)

אלה המקומות בחלקים א ו-ג של הזוהר שבהם מתפרש הפסוק "באתי לגני".

(ועמ"ש במ"א ע"פ מאמר הזהר פ' בראשית) (דכ"ז ע"ב) ע"פ אעשה לו עזר כנגדו⁹² דא משנה אתתא דהוא נער⁹³ כו'

(וראה מה שכתוב במקום אחר על מאמר הזוהר בפרשת בראשית) (דף כ"ז ע"ב), על הפסוק "אעשה לו עזר כנגדו": "זו המשנה, אשתו של אותו נער" וכו',

ההפניה היא לדין אחר על פירוש הזוהר לפסוק "אעשה לו עזר כנגדו", שלפיו הכוונה למשנה, "אשתו של אותו נער" — המלאך מטטרון.

מענין בפלגות לילא קוב"ה [קודשא בריך הוא] אתי לאשתעשע עם צדיקייא בגי"ע [בגן עדן] שאז נמשך הגילוי מעצמיות ח"ע [חכמה עילאה] כו' וכן משמע בזהר פ' בא (דל"ו ע"ב)

בעניין "בחצות הלילה הקדוש ברוך הוא בא להשתעשע עם הצדיקים בגן עדן": אז נמשכת ההתגלות מעצמיות חכמה עילאה וכו'. וכך משתמע גם בזהר, פרשת בא (דף ל"ו ע"ב),

הדיון עוסק בדברי הזהר, שבחצות הלילה הקדוש ברוך הוא בא להשתעשע עם הצדיקים בגן עדן, ומסביר שבאותה שעה ההתגלות נמשכת מעצמיות חכמה עילאה. גם דברי הזהר בפרשת בא מרמזים לכך.

דאיתא התם בשעתא דקב"ה [דקודשא בריך הוא] אתחזי על גנתא כל גנתא אתכנש ולא מתפרש מעדן⁹⁴ כו' והיינו דההמשכה הקצובה בגי"ע [בגן עדן] הוא מבחי' ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן.⁹⁵

שם נאמר: "בשעה שהקדוש ברוך הוא נראה על הגן, כל הגן נאסף ואינו נפרד מעדן" וכו'. כלומר, ההמשכה הקצובה בגן עדן היא מבחינת "ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן".

זהו בפרשת בא אומר שכאשר הקדוש ברוך הוא נראה על הגן, כל הגן נאסף ואינו נפרד מעדן. בדרך כלל גן עדן מקבל המשכה קצובה: "נהר יוצא מעדן להשקות את הגן".

אבל בשעתא דקב"ה [דקודשא בריך הוא] אתחזי על גנתא נמשך כגנתא מעצמיות בחי' עדן ממש שלמעלה מבחי' ומדרגת ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן כו'

אבל "בשעה שהקדוש ברוך הוא נראה על הגן", נמשכת אל הגן מעצמיות בחינת עדן ממש, שהיא למעלה מבחינתה ומדרגתה של "ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן" וכו'.

אבל כאשר הוא נראה על הגן, הגן מקבל מעצמיות עדן עצמה, מדרגה שלמעלה מהנהר היוצא מעדן.

וזהו כענין משנ"ת [מה שנתבאר] בד"ה ששים המה מלכות⁹⁶ יתרון בחי' ומעין מבית⁹⁷ ה' יצא על בחי' ונהר יוצא כו' ע"ש באריכות וע"ד שנת' [שנתבאר] במ"א בד"ה

וזה דומה לענין המבואר במאמר המתחיל "ששים המה מלכות": מעלתה של בחינת "ומעין מבית ה' יצא" על בחינת "ונהר יוצא" וכו'; עיינו שם בהרחבה. וכן על דרך המבואר במקום אחר, במאמר המתחיל

במאמר "ששים המה מלכות" מבואר הבחנה דומה: המעיין העתיד לצאת מבית ה' נעלה מן הנהר היוצא מעדן. הקבלה נוספת נמצאת במאמר אחר, ששמו מובא בחלק הבא.

להבין מ"ש בהגדה מצה זו יתרון בחי' מוחין דאבא על מוחין דאימא. ואפשר שזהו ענין מעין גנים.⁹⁸ "להבין מה שכתוב בהגדה, מצה זו": מעלתה של בחינת מוחין דאבא על מוחין דאימא. וייתכן שזהו ענין "מעין גנים".

המאמר על המצה שבהגדה מבאר את מעלת מוחין דאבא על מוחין דאימא. ייתכן שזו גם משמעות הביטוי "מעין גנים".

מעין דוקא. ועייש עוד בזהר פ' בא (דל"ו ע"א) ר' [רבי] שמעון אמר בשעתא דאתפליג ליליא כו' ובפי' הרמ"ז [הרב משה זכות] שם.

"מעין" דווקא. ועיינו עוד בזהר, פרשת בא (דף ל"ו ע"א): "רבי שמעון אמר: בשעה שנחלק הלילה וכו', ובפירוש הרמ"ז שם.

הוא נקרא דווקא "מעין": מקור הנובע, ולא נהר הזורם ממנו. מובאים גם דברי הזהר בפרשת בא ופירוש הרמ"ז על השעה "שנחלק הלילה".

ועיין בזהר הרקיע פ' ויקרא (בדף י"ג) בד"ה שאו ידיכם כו' שבחצות הלילה נעשה זיווג או"א [אבא ואימא] ליתן מוחין כו'

ועיינו בזהר הרקיע, פרשת ויקרא (בדף י"ג), במאמר המתחיל "שאו ידיכם" וכו', שלפיו בחצות הלילה נעשה זיווג אבא ואמא כדי לתת מוחין וכו'.

הזהר הרקיע מובא כמקור לדעה שבחצות הלילה אבא ואמא מזדווגים כדי להעניק מוחין.

ועיין מזה בפע"ח [בפרי עץ חיים] שער ק"ש [קריאת שמע] שעל המטה ספ"ו ופרק י"א בד"ה ליקוטים. ועיין מק"מ [מקדש מלך] רפ צו (בדף כ"ו ע"ב).

ועיינו בעניין זה בפרי עץ חיים, שער ק"ש שעל המטה, סוף פרק ו', ובפרק י"א, במאמר המתחיל "ליקוטים". ועיינו במקדש מלך, תחילת פרשת צו (בדף כ"ו ע"ב).

שער ק"ש שעל המטה בפרי עץ חיים ומקדש מלך על פרשת צו הם מקורות נוספים לעניין המתרחש בחצות הלילה.

ועיין בזהר הרקיע פ' ויחי בפ"י מ"ש בתוספתא שבזהר פ' ויחי שם (דרל"ב סע"א [סוף עמוד א]) שרגא דדליק אתחזי בליליא ביממא אסתתרת⁹⁹ כו' ע"ש.

ועיין בזהר הרקיע לפרשת ויחי, בפירוש הנאמר בתוספתא שבזהר, פרשת ויחי שם (דף 232, סוף עמוד א'): "נר הדולק נראה בלילה, ביום הוא נסתר" וכו'; עיין שם.

התוספתא שבזהר לפרשת ויחי מדברת על "נר הדולק", הנראה בלילה ונסתר ביום. מובא פירושו של זהר הרקיע לדברים אלה, שכן גם הוא עוסק באור המתגלה בלילה.

ועמ"ש בד"ה להבין ענין משמח חתן בפ' צו פ"י וענין כשמחך יצירך בגן עדן מקדם כו' ועמ"ש בד"ה וילקט יוסף¹⁰⁰ בענין האי אור זרע ליה קוב"ה [קודשא בריך הוא] בגנתא כו' ע"ש:¹⁰¹

ועיין כמה שכתוב במאמר המתחיל "להבין ענין משמח חתן", בפרשת צו, בפירוש ובעניין "כשם ששימחת את יצירך בגן עדן מקדם" וכו'; ועיין כמה שכתוב במאמר המתחיל "וילקט יוסף", בעניין "את האור הזה זרע לו הקדוש ברוך הוא בגן" וכו'; עיין שם.

מובאים כאן שני מאמרים נוספים: האחד עוסק בברכת הנישואין "כשם ששימחת את יצירך בגן עדן מקדם", והאחר באור ש"הקדוש ברוך הוא זרע בגן".

בעבודה

ללמוד תורה לשמה ובעיון, עד שמתחדש שכל מתוך החכמה שבנפש האדם: לימוד כזה ממשיך את עצם החכמה העליונה בז"א וממתיק את הדינים של לאה בכל העולמות, ואילו לימוד שאינו בעיון נשאר בבחינת "אותיות". משובח במיוחד לימוד תורה לאחר חצות, שכן הוא מתקן את רחל וממתיק את לאה. בעבודת ה' שני חלקים – המור והבשמים: סור מרע ועשה טוב.

שאלות לשיחה

1. מדוע ז"א מקבל רק "נקודה" מן המוחין דאבא ואמא, וכיצד עקרון יש ואין, מבחינת המשפיע ומבחינת המקבל, מסביר זאת?
2. כיצד תוספת שם הוי' בפסוקים העוסקים בשבת ממחישה את מה שלימוד תורה לשמה פועל?
3. מה מבדיל בין לימוד "מתוך התבוננות ובעיון" לבין לימוד שמבין אך נשאר בבחינת אותיות, ומה פועל כל אחד מהם למעלה?
4. מדוע המשכת החכמה צריכה לבוא ממדרגה שלמעלה מהחכמה, וכיצד משל המורה וההבחנה בין ריח לטעם ממחישים זאת?
5. מה ההבדל בין ה"רעים" שאוכלים לבין ה"דודים" ששותים, ומדוע נשמות ישראל נמשלו לרעים?

מקורות והפניות

הערות

פסקה 1

1 באתי לגני

"באתי לגני, אחותי, [כלתי]; אספתי את מורי עם בשמי; אכלתי את יערתי עם דבשי; שתיתי את ייני עם חלבי. אכלו, רעים; שתו והשתכרו, דודים." כל חלק בפסוק מוסבר בזה אחר זה במהלך המאמר.

Song of Songs 5:1 שיר השירים ה':א

בָּאתִי לְגַנִּי אֲחֹתִי כֻלָּה אֶרִיתִי מוֹרִי עִם־בִּשְׁמִי אֲכַלְתִּי יַעְרִי עִם־דְּבָשִׁי שְׁתִּיתִי יֵינִי עִם־חֲלָבִי אֲכָלוּ רְעִים שְׁתּוּ וְהִשְׁתַּכְּרוּ דוּדִים:

I am come into my garden, my sister, my bride; I have gathered my myrrh with my spice; I have eaten my honeycomb with my honey; I have drunk my wine with my milk. Eat, O friends; Drink, yea, drink abundantly, O beloved

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 2

2 ותתן טרף לביתה

"היא קמה בעוד לילה ונותנת מזון לבני ביתה ומנה לנערותיה". הוזהר קורא פסוק זה על כנסת ישראל בלילה; כאן הוא מתאר את הירידה המתרחשת בלילה.

Proverbs 31:15 משלי ל"א:טו

וְתִתֵּן כְּעוֹד לַלַּיְלָה וְתִתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ וְחֶק לְנַעֲרֹתֶיהָ:

She riseth also while it is yet night, and giveth food to her household, and a portion to her maidens

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

3 ראש לשועלים

רבי מתיא בן חרש אמר: "הוי זנב לאריות ואל תהי ראש לשועלים". הביטוי מובא כאן כדי לתאר את הבחינה שיוורדת בלילה ונעשית לראש של עולם תחתון.

Pirkei Avot 4:15 משנה אבות ד':טו

רַבִּי יְנָאי אוֹמֵר, אִין בְּגִדֵינוּ לֹא מִשְׁלֹת הָרָשָׁעִים וְאִף לֹא מִסּוּגְרֵי הַצְּדִיקִים. רַבִּי מִתְיָא בֶן חֶרֶשׁ אוֹמֵר, הָיוּ מְקַדִּים בְּשָׁלוֹם כָּל אָדָם. וְהָיוּ זִנְבֵי לְאִרְיוֹת, וְאֵל תְּהִי רֹאשׁ לְשׁוּעֵלִים:

Rabbi Yannai said: it is not in our hands [to explain the reason] either of the security of the wicked, or even of the afflictions of the righteous. Rabbi Mathia ben Harash said: Upon meeting people, be the first to extend greetings; And be a tail unto lions, and not a head unto foxes

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

4 חצות לילה . . ועיני מזה בזהר

קובץ אלפביתי זה של מאמרי הצמח צדק דן בהרחבה בחצות הלילה, בערך לילה. בהערה נאמר שכל המקורות המובאים בסוגריים אלה הועתקו לשם.

הערות קה"ת

ראה בענין זה בארוכה בספר הליקוטים ממאמרי דא"ח מהצ"צ ערך לילה בענין חצות לילה, כל המ"מ מועתקים שם.

5 בשעתא דכנס"י אתער

הוזהר מלמד שמי שעוסק בתורה בלילה וקם בחצות, בשעה שכנסת ישראל מתעוררת להכין את הבית למלך, מתחבר אליה ונמנה עם "בני ביתה" שהיא נותנת להם מזון. אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להדגיש את חשיבות חצות הלילה.

Zohar, Emor 9:29-11:36 ספר הוזהר, אמור ט':כ"ט-י"א:ל"ו

The first 23 lines of the Hebrew text are not found in our translation. HE SHALL NOT PROFANE HIS SEED AMONG HIS PEOPLE. Whoever discharges his semen without purpose will never be allowed to behold the divine Presence, 1v. T. B. Niddah, 13a. and such a one is called wicked. This is not the case, however, if a man's wife does not conceive; still, a man should pray that G-d should provide him a fitting vessel so that his seed should not be spoilt. For he who discharges his seed ... charges his seed into a

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

6 כי אל דעות

מתוך תפילת חנה: "כי הוי אלקי דעות". לשון הרבים מתפרשת כשתי בחינות של דעת: המבט מלמטה והמבט מלמעלה.

I Samuel 2:3 שמואל א ב':ג

אֶל־תִּרְבּוּ תִדְבְּרוּ גְבוּהָהּ גְבוּהָהּ יֵצֵא עֲתָק מִפִּיכֶם כִּי אֵל דְּעוֹת HAVAYAH וְלֹא תִתְכַּנּוּ עֲלֵלוֹת:

Multiply not exceeding proud talk; Let not arrogance come out of your mouth; For the L-RD is a G-d of knowledge, And by Him actions are weighed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

7 רגלי החיות כנגד כולם

לאחר שמנה את המרחקים מן הארץ דרך שבעת הרקיעים, אומרת הגמרא: "רגלי החיות כנגד כולם, קרסולי החיות כנגד כולם, שוקי החיות כנגד כולם", וכן הלאה במעלה גופן. אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי להראות שהחלק הנמוך ביותר של מדרגה עליונה עולה על כל מה שמתחתיה.

Chagigah 13a:4 חגיגה י"ג א:ד

לְמַעַלְהָ מֵהֶן — חֵיוֹת הַקֹּדֶשׁ. רִגְלֵי הַחֵיוֹת כְּנֶגֶד כּוֹלָם, קֶרְסוּלֵי הַחֵיוֹת כְּנֶגֶד כּוֹלָם, שׁוֹקֵי הַחֵיוֹת כְּנֶגֶד כּוֹלָם, רִכְבּוּי הַחֵיוֹת כְּנֶגֶד כּוֹלָם, צְוָאֲרֵי הַחֵיוֹת כְּנֶגֶד כּוֹלָם, גּוּפֵי הַחֵיוֹת כְּנֶגֶד כּוֹלָם, רַקְרָקֵי הַחֵיוֹת כְּנֶגֶד כּוֹלָם. לְמַעַלְהָ מֵהֶן — כָּסָא כְּבוֹד. רִגְלֵי כָּסָא הַכְּבוֹד כְּנֶגֶד כּוֹלָם, קֶרְנֵי הַחֵיוֹת כְּנֶגֶד כּוֹלָם. לְמַעַלְהָ מֵהֶן — כָּסָא וְקַיִם רַם וְנִשָּׂא שׁוֹכֵן עֲלֵיהֶם, וְאַתָּה אֹמֵרָתָ: "אֲעֲלֶה עַל כַּמְתִּי עַב אֲדָמָה לְעֵלְיוֹן" — ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

"הנסתרות להוי" אלקינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם". הנסתרות מתפרשות כחכמה ובינה, והנגלות כז"א ונוקבא.

Deuteronomy 29:28 דברים כ"ט:כ"ח

הַנְּסֻתֹת HAVAYAH אֲלֵקֵינוּ וְהַנְּגֻלֹת לָנוּ וּלְבָנֵינוּ עַד־עוֹלָם לְעֹשֵׁת אֶת־כָּל־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת:

The secret things belong unto the L-RD our G-d; but the things that are revealed belong unto us and to our children

14 מזמור שיר ליום השבת טוב להודות

"מזמור שיר ליום השבת. טוב להודות להוי". מובא פירושו של הרמ"ז למזמור זה בעניין גילוי השבת.

Psalms 92:1-2 תהילים צ"ב:א-ב

מְזַמֵּר שִׁיר לַיּוֹם הַשַּׁבָּת: טוֹב לְהוֹדוֹת לְה' וּלְזַמֵּר לְשִׁמְךָ עֲלֵינוּ:

A Psalm, a Song. For the sabbath day. It is a good thing to give thanks unto the L-RD, And to sing praises unto Thy name, O Most High

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

15 ויכל אלהים

"ויכל אלקים כיום השביעי מלאכתו אשר עשה". גם בפסוקי השבת מופיע השם אלקים.

Genesis 2:2 בראשית ב':ב

וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְכַל־מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה:

And on the seventh day G-d finished His work which He had made; and He rested on the seventh day from all His work which He had made

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

16 ביום עשות הוי' אלהים

"אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, ביום עשות הוי' אלקים ארץ ושמים". כאן מופיע הוי' לצד אלקים לראשונה, ואדמו"ר הזקן קושר זאת לגילוי אבא בשבת.

Genesis 2:4 בראשית ב':ד

אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבְרָאָם בַּיּוֹם עָשׂוֹת ה' אֱלֹהִים אֶרֶץ וּשְׁמַיִם:

These are the generations of the heaven and of the earth when they were created, in the day that the L-RD G-d made earth and heaven

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

17 "שאו ידיכם קודש וברכו את הוי'". הוזהר מחיל את הפסוק על לימוד תורה בלילה.

Psalms 134:2 תהילים קל"ד:ב

שְׂאוּ־יְדֵיכֶם קֹדֶשׁ וּבְרְכוּ אֶת־ה'

Lift up your hands to the sanctuary, And bless ye the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

18 תורת אמת

"תורת אמת הייתה בפיהו". התורה כ"תורת אמת" היא הנמשכת אל ז"א באמצעות הלימוד.

Malachi 2:6 מלאכי ב':ו

תּוֹרַת אֱמֶת הָיְתָה בְּפִיהוּ וְעוֹלָה לֹא־נִמְצָא בְּשִׁפְתָיו בְּשָׁלוֹם וּבְמִישׁוֹר הִלֵּךְ אֹתִי וְרַבִּים הִשִּׁיב מִעוֹן:

The law of truth was in his mouth, And unrighteousness was not found in his lips; He walked with Me in peace and uprightness, And did turn many away from iniquity

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

19 "צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה". אלה מילות הפתיחה של מאמר

.for ever, that we may do all the words of this law

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 3

9 יהי אור

"ויאמר אלקים: יהי אור; ויהי אור". המאמר של היום הראשון, דוגמה למדות המנהיגות את העולם.

Genesis 1:3 בראשית א':ג

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי־אוֹר:

And G-d said: 'Let there be light.' And there was light

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

10 יהי רקיע

"ויאמר אלקים: יהי רקיע בתוך המים". המאמר של היום השני.

Genesis 1:6 בראשית א':ו

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם וְיְהִי מְבָדִיל בֵּין מַיִם לַמַּיִם:

And G-d said: 'Let there be a firmament in the midst of the waters, and let it divide the waters from the waters

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

11 וכולם בחכמה עשית

"מה רבו מעשיך, הוי'! כולם בחכמה עשית". חכמה מלוכשת בכל הבריאה, אף כי באמצעות הצמצום של אלקים.

Psalms 104:24 תהילים ק"ד:כ"ד

מַה־רְבוּ מַעֲשֶׂיךָ ה' כֻּלָּם בְּחִכְמָה עָשִׂיתָ מְלֶאכֶה הָאָרֶץ תְּגַנְנֶהּ:

How manifold are Thy works, O L-RD! In wisdom hast Thou made them all; The earth is full of Thy creatures

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

12 ל"ב נתיבות החכמה

ספר יצירה פותח: העולם נברא "כל"ב נתיבות פליאות חכמה". אדמו"ר הזקן מקביל נתיבות אלה ל"ב הפעמים שבהן נזכר אלקים בסיפור הבריאה.

Sefer Yetzirah 1:1 ספר יצירה א':א

בשלשים ושתים נתיבות פליאות חכמה חקק י'ה צבאות אלקי ישראל אלקים חיים ומלך עולם אל שדי רחום וחנון רם וגשא שוכן עד מרום וקדוש שמו וברא את עולמו בשלשה ספרים בספר וספר וספור:

Yah, the L-rd of hosts, the living G-d, King of the Universe, Omnipotent, All-Kind and Merciful, Supreme and Extolled, who is Eternal, Sublime and Most-Holy, ordained (formed) and created the Universe in thirty-two mysterious paths of Sippur (2 wisdom by three Sepharim, namely: 1) S'for and 3) Sapher which are in Him one and the same

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

13 הערת קה"ת מפנה ל Psalms 92:1 למילים האלה.

Psalms 92:1 תהילים צ"ב:א

מְזַמֵּר שִׁיר לַיּוֹם הַשַּׁבָּת:

A Psalm, a Song. For the sabbath day

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מובא באוה"ת ואתחנן עי שכא.

פסוקה 5

25 דבאצי איהו וגרמוהי חד

ההערה מפנה את הקורא לעיון בנושא כולו: האור השורה בחכמה, לעומת העולמות התחתונים המקבלים באמצעות מסך.

הערת קה"ת

ראה בכ"ז מאמרי אדה"ז הקצרים עי תמג. ובארוכה אוה"ת הנ"ל עי שלט.

26 כולם בחכמה עשית

"מה רבו מעשיך, הוי! את כולם עשית בחכמה". גם אצילות מקבלת באמצעות חכמה, אך באצילות חכמה אינה מסך.

Psalms 104:24 תהילים ק"ד:כ"ד

מה רבו מעשיך ה' כלם בְּחִכְמָה עָשִׂיתָ מְלֵאָה הָאָרֶץ קִנְיָנָה:

How manifold are Thy works, O L-RD! In wisdom hast Thou made them all; The earth is full of Thy creatures

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קד, כד.

27 והחכמה מאין תמצא

"והחכמה, מאין תמצא?" החסידות דורשת את "מאין" כ"מן האין": חכמה באה מן האין, והיא עצמה בחינת אין, ולכן אינה מסתירה את אור אין סוף.

Job 28:12 איוב כ"ח:י"ב

וְהַחֲכָמָה מֵאֵינָה תִּמְצָא וְאֵי זֶה מְקוֹם בִּינָה:

But wisdom, where shall it be found? And where is the place of understanding

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב כח, יב.

28 דלית מחשבה תפיסא ביה כלל

בתפילת אליהו שבהקדמה לתיקוני זוהר נאמר: "לית מחשבה תפיסא כך כלל". מכיוון שה' הוא למעלה מכל תפיסה, ניצוץ שלו שבנפש יכול לשרות רק בחכמה, שלמעלה מהבנה.

Tikkunei Zohar 17a:10-12 תיקוני זוהר י"ז א:י-י"ב

אנת הוא עלאה על כל עלאין סתימא על כל סתימין. לית מחשבה תפיסא כך כלל. אנת הוא דאפיקת עשר תקונין. וקרינן לון עשר ספירן. לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין. ועלמין דאתגליין. ובהון אתכסיאת (נ"א אתכסיא) מבני נשא. ואנת הוא דקשיר לון ומיחד לון. ובגין דאנת מלגאו. כל מאן דאפריש חד מן חבריה מאלין עשר. אתחשיב ליה כאלו אפריש כך.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

פסוקה 6

29 ויהי בחצי הלילה ויחרד האיש

"ויהי בחצי הלילה ויחרד האיש וילפת, והנה אשה שוכבת מרגלותיו". ב"פרי עץ חיים" מוסברת בהלתו של בועז כמצבן של הפרצופים העליונים בחצות הלילה.

Ruth 3:8 רות ג':ח'

וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה וַיִּחַרְד הָאִישׁ וַיִּלְפֹּת וְהִנֵּה אִשָּׁה שֹׁכֶבֶת מֵרַגְלָתָיו:

אחר בספר זה, שבו נידון גם עניין זה.

Song of Songs 3:11 שיר השירים ג':יא

צֵאנָה וּרְאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בְּמֶלֶךְ שְׁלֹמֹה בְּעֶטְרָה שְׁעֶטְרָה־לּוֹ אִמּוֹ בְּיוֹם חֲתָנָתוֹ וּבְיוֹם שְׂמֻחָת לְבוֹ:

Go forth, O ye daughters of Zion, And gaze upon king Solomon, Even upon the crown wherewith his mother hath crowned him in the day of his espousals, And in the day of the gladness of his heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

20

הזוהר מסביר ש"קודש" הוא המקום העליון הנקרא עדן, שממנו "יוצא נהר", ואומר על מי שמרים שם את ידיו: "אתה מברך את הקדוש ברוך הוא מן המקום הנקרא קודש עליון". אדמו"ר הזקן קורא זאת כהמשכת אור אבא אל ז"א.

Zohar, Vayikra 27:200-29:209 ספר זוהר, ויקרא כ"ז:ר"כ-כ"ט:ר"ט

The first 49 lines of the Hebrew text on this Page do not appear in the translation as explained in the previous footnotes. When R. Hizkiah was studying with R. Isaac, they once rose at midnight to study the Torah. R. Isaac discoursed on the verse: "Behold, bless ye the L-rd, all ye servants of the L-rd, which by night stand in the house of the L-rd" (Ps. CXXXIV, l). 'This verse', he said, 'is a tribute to all true believers. And who are the true believers? Those who ... study

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

פסוקה 4

21 ועוד פי לשמה לשם ה"א

ההערה מפנה להקבלה לדברים הבאים בכרך מאמריו הקצרים של אדמו"ר הזקן.

הערת קה"ת

בהבא להלן ראה גם מאמרי אדה"ז הקצרים עי תקסז. ובארוכה אוה"ת על מארז"ל וענינים עי שלח. וראה מאמרי אדה"ז — ענינים עי רעו.

22 בדי"ה ועתה יגדל

המאמר על "ועתה יגדל נא הכוח" נמצא שם בפרשת שלח. הקטע באותו מקום מפנה אליו כבר לענין שלוש הבחינות של מחשבה, דיבור ומעשה, ועוסק בדור המדבר, שרצו להמשיך באמצעות דיבור ומחשבה בלבד.

הערת קה"ת

לעיל פ' שלח לח, ב ואילך.

23 ועתה יגדל נא

תפילתו של משה לאחר חטא המרגלים: "ועתה יגדל נא כוח אדני כאשר דיברת לאמורי". המאמר על פסוק זה מובא כמקור לרעיון שהשכל של עולם תחתון הוא רק אותיות ביחס לעולם עליון.

Numbers 14:17 במדבר י"ד:י"ז

וְעַתָּה יִגְדֹּל־נָא כֹחַ אֲדֹנָי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לְאֹמֶר:

And now, I pray Thee, let the power of the L-rd be great, according as Thou hast spoken, saying

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

24 צריך להמשיך הארה מיסוד אבא

הצמח צדק מצטט באור התורה על ואתחנן את הקטע הזה, העוסק בצורך להמשיך הארה מיסוד אבא כדי להכניס שכל באותיות.

הערת קה"ת

36 כמ"ש באדרא דק"ל ע"ב

שם מוסבר "לבעל החוטם אני מתפלל" שבאידרא: ההארה הנמשכת מאור אין סוף נקראת אריך אנפין והחוטם, בחינת הריח; והקב"ה נקרא בעל החוטם, כעצמותה ומקורה. הארה זו מגיעה מן המקום הגבוה ביותר ועד לתחום הגבולות.

הערת קה"ת

נתבאר לעיל פ' שלח נא, ד. וראה גם ד"ה והניף ידו תשי"א.

37 עתיק . . למעלה מהכלים

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Etz Chaim.

הערת קה"ת

זח"ג (רפח, ב) אקרי אין. ובע"ה דרושי אבי"ע (פ"א). [כ].

38 לבעל החוטם אני מתפלל

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

זח"ג (קל, ב). [כ].

39 לבעל החוטם אני מתפלל

באידרא רבא, כאשר רב המנונא סבא רצה להתפלל, היה אומר: "לבעל החוטם אני מתפלל, לבעל החוטם אני מתחנן", והוזהר קושר זאת עם "ולמען תהלי אחטם לך", שנאמר על עתיק יומין. אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי להסביר את הריח ככחינה שמעל אצילות.

Zohar, Idra Rabba 9:63-10:73 ספר זוהר, האדרא רבא ט"ז-ט"ג: ע"ג

40 שהנשמה נהנית ממנו

"מהו הדבר שהנשמה נהנית ממנו והגוף אינו נהנה ממנו? זהו הריח". אדמו"ר הזקן קושר זאת לאוויר שבו מאירה דעת דעתיק יומין.

Berakhot 43b:3 ברכות מ"ג ב:ג

אמר רב יהודה: האי מאן דנפיק ביומי ניסן וקזי אילני דקא מלכלבי, אומר: "ברוך שלא חיסר בעולמו כלום וברך בו בריאות טובות ואילנות טובות להתנאות בהן בני אדם". אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב: מנין שמברכין על הריח? — שנאמר: "כל הנשמה תהלל קה". איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו ואין הגוף נהנה ממנו? — הוי אומר: זה הריח.

Rab Judah said : He who goes out during the days of Nisan and sees the trees budding should say "Blessed be He Who has caused nothing to be lacking in His Universe and created therein beautiful creations and beautiful trees wherefrom men may derive pleasure." Rab Zotra b. Tobiah said in the name of Rab : Whence is it learnt that one should pronounce a benediction over a fragrant smell? As it is written, "Let every soul praise the L-rd" (Ps. cl. 6). From what is it ... that the

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

41 כביאור דפ' ציצית

כביאור זה, על הפסוק "אני" שבפרשת ציצית, מובחנות שתי בחינות של מוחין: חכמת אבא, שלמטה מן הרצון, ומוחא סתימאה, המוח הנעלם מכל מחשבה, שלמעלה מן הרצון, משום שהתענוג שבו הוא איך-סופי ממש. לפי הפסקה הזאת, זהו מוחא סתימאה שהריח מגיע למעלה ממנו.

הערת קה"ת

ראה לעיל פ' שלח מט, ג ואילך.

And it came to pass at midnight, that the man was startled, and turned himself; and, behold, a woman lay at his feet

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

רות ג, ח.

30 העוסקים בתורה אחר חצות

ריש לקיש: "כל העוסק בתורה בלילה, הקדוש ברוך הוא מושיך עליו חוט של חסד ביום". כאן מסביר אדמו"ר הזקן את מעלת לימוד התורה בלילה.

Chagigah 12b חגיגה י"ב ב

Tamid 32b תמיד ל"ב ב

הערת קה"ת

ראה חגיגה יב, ב. תמיד לב, ב.

31 הוזהר מלמד שמי שקם בחצות הלילה ללמוד תורה, בשעה שכנסת ישראל מתעוררת להכין את בית המלך, מצטרף אליה ונמנה עם בני ביתה. כאן מובא הדבר כתמיכה בתיקון רחל באמצעות לימוד לאחר חצות.

Zohar, Emor 9:29-11:36 ספר זוהר, אמור ט"ז-י"א:ל"ו

פסוקה 7

32 וכמו עד"מ הרב

המשל על המורה מובא שם על ידי הצמח צדק, שמפנה בחזרה לקטע הזה.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת פ' שלח ע' תריז ומציין לכאן.

33 החלק השני של הפסוק: "אספתי את המור שלי עם הבשמים שלי". מור ובשמים הם מיני ריח, והריח מסמל בחינה שלמעלה מחכמה.

Song of Songs 5:1 שיר השירים ה:א

באתי לגני אחתי כלה אריתי מורי עם-בשמי אכלתי יצרי עם-דבשי שתיתי ייני עם-חלבי אכלו רעים שתו ושכרו דודים:

I am come into my garden, my sister, my bride; I have gathered my myrrh with my spice; I have eaten my honeycomb with my honey; I have drunk my wine with my milk. Eat, O friends; Drink, yea, drink abundantly, O beloved

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

34 כי הנה הריח הוא מחוטם

הצמח צדק מביא שם קטע מכאן העוסק בריח ובטעם.

הערת קה"ת

קטע מכאן באוה"ת בראשית כרך ד דף תתלא, ב.

פסוקה 8

35 ותהלתי אחטם לך

"למען שמי אאריך אפי, ולמען תהלתי אחטם לך, לבלתי הכריתך". המילה "אחטם" קשורה למילה "חוטם", והוזהר מחיל את הפסוק על עתיק יומין.

Isaiah 48:9 ישעיהו מ"ח:ט

למען שמי אאריך אפי ותהלתי אחטם־לך לבלתי הכריתך:

For My name's sake will I defer Mine anger, And for My praise will I refrain for thee, that I cut thee not off

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיהו מח, ט.

תיקרי "בגדיו" אלא "בוגדיו". הנהו בריוני דהו קשיבכותיה דרבי זירא, דהנה מקרב להו כי היכי דניהדרו להו בתיובתא, והו קפדי רבנן. כי נח נפשיה דרבי זירא, אמרי: עד האי דנא הנה תריבא קטין שקיה דהנה בעי עלו רחמי, השתא מאן בעי עלו רחמי? הנהרו בלפיהו ועבדו תשובה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

בי"ר (פס"ח כב — ובמתנות כהונה שם)). ובלקח טוב בראשית (כו, כו [כג]). ובילקוט שם (רי קטו). ועי' סנהדרין לז, א אל תקרי בגדיו אלא בוגדיו, יעו"ש. [כ].

49 ע"פ ראה ריח בני

הערת קה"ת מציינת כאן את המקום באור התורה לדיון על "ראה, ריח בני" שאליו מפנה הטקסט.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת תולדות קנה, ב.

50 יצחק כי אתה אבינו

דיון באור התורה על יצחק לעתיד לבוא, "כי אתה אבינו", שאליו מפנה ההערה.

הערת קה"ת

עי' שבת (פט, ב). ישע"י (סג, טז). [כ]. ראה אוה"ת תולדות קמה, ב.

51 על יצחק כי אתה אבינו

לעתיד לבוא, לאחר שאברהם ויעקב לא ילמדו זכות על ישראל, יצחק ילמד עליהם זכות, וישראל יאמרו לו: "כי אתה אבינו". מידת הדין הקשורה ליצחק נמתקת באמצעות ישראל.

Shabbat 89b:4-5 שבת פ"ט ב"ד-ה'

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: מאי דכתיב: "כי אתה אבינו כי אברהם לא ידענו וישראל לא יפירנו אתה ה' אבינו גואלנו מעולם שמה" — לעתיד לבא יאמר לו הקדוש ברוך הוא לאברהם: בניה חטאו לי. אמר לפניו: רבוננו של עולם, ימחו על קדושת שמה. אמר: אימר לקה ילעקב דהנה לקה צער גידול בנים, אפשר דבעי רחמי עליהו. אמר לקה: בניה חטאו. אמר לפניו: רבוננו של עולם, ימחו על קדושת שמה. אמר לא בסבי טעמא ולא ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

52 כי אתה אבינו

"כי אתה אבינו, כי אברהם לא ידענו וישראל לא יפירנו". הגמרא מיישמת את הפסוק על יצחק לעתיד לבוא.

Isaiah 63:16 ישעיהו ס"ג:ט"ז

פי' אתה אבינו כי אברהם לא ידענו וישראל לא יפירנו אתה ה' אבינו גואלנו מעולם שמה:

For Thou art our Father; for Abraham knoweth us not, and Israel doth not acknowledge us; Thou, O L-RD, art our Father, Our Redeemer from everlasting is Thy name

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

53 בלק"ת בישע"י

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

להאריז"ל סי' נב.

42 בד"ה אלה מסעי

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

לעיל מסעי פט, ב.

43 ובד"ה וישלח יהושע מן השטים

שם מוסבר שהמרגלים ששלח יהושע ליריחו הם בחינת ריח, כדי לסייר ולכר את הלבושים הנמשכים מבחינה זו. הם מובחנים מן המרגלים ששלח משה לבדוק אהבה ויראה — משימה המתאימה רק למדרגת משה.

הערת קה"ת

לעיל פ' שלח נא, ד.

44 ושם ס"ק ט"ו

ההערה מפנה את הקורא להערת הרבי עצמו בעמוד 19d בספר זה, בעניין ההפניה לורה דעה.

הערת קה"ת

ראה הערת כ"ק אדמו"ר בהערות וצינונים לעיל יט, ד.

פסקה 9

45 וזהו וירח

קטע מכאן, על יצחק שהריח את ריח הבגדים, מובא שם בידי הצמח צדק.

הערת קה"ת

קטע מכאן מובא באוה"ת בראשית כרך א דף קמה, ב.

46 וירח את ריח בגדיו

"ויגש וישק לו, וירח את ריח בגדיו ויברכהו, ויאמר: ריח בני בריח שדה אשר ברכו הוי". בגדים הם בחינה מקיפה, כמו חוש הריח.

Genesis 27:27 בראשית כ"ז:כ"ז

ויגש וישקילו וירח את ריח בגדיו ויברכהו ויאמר ראה ריח בני בריח שדה אשר ברכו ה'

And he came near, and kissed him. And he smelled the smell of his raiment, and blessed him, and said: See, the smell of my son Is as the smell of a field which the L-RD hath blessed.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כז, כז.

47 שהוא מקיף

בנוסח של הקטע הזה באור התורה נוסף: "כלומר, כפי שנאמר, שהריח נעלה מן הטעם, שכן מבין טעמים, נקודות, תגין ואותיות, הטעמים הם אור פנימי והריח הוא מקיף" וכו'. התוספת קושרת שוב את הבגדים להשוואה שנערכה לעיל בין ריח לטעם.

הערת קה"ת

באוה"ת שם מוסיף: "היינו כמ"ש שהריח גבוה מן הטעם שטנת"א טעמים הוא או"פ וריח הוא מקיף כו'".

48 בגדיו לשון בוגדיו

רבי זירא דורש את הפסוק "וירח את ריח בגדיו": "אל תקרי בגדיו אלא בוגדיו", שכן אפילו פושעי ישראל מעלים ריח. אדמו"ר הזקן מביא זאת בקשר לריח הנוצר מהמתקת מה שהיה קשה.

Sanhedrin 37a:7-8 סנהדרין ל"ז א:ז-ח'

ריש לקיש אמר: מהקא, "כפלה הרמון וקתה" — אפילו ויקנין שבה מלאין מצות כרמון. רבי זירא אמר: מהקא, "וירח את ריח בגדיו". אל

54 ולא בכסף תגאלו

"חנם נמכרתם ולא בכסף תגאלו". מובא פירוש הארז"ל על פסוק זה בקשר להמתקת הדין.

Isaiah 52:3 ישעיהו נ"ב:ג

כִּי־לֹא אָמַר Havayah חֲנָם נִמְכַּרְתֶּם וְלֹא בְכֶסֶף תִּגְאָלוּ:

For thus saith the L-RD: Ye were sold for nought; And ye shall be redeemed without money.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

55 סור מרע

"סור מרע ועשה טוב, בקש שלום ורדפהו". שני הריחות שבפסוק, מור ותבלין, הם שני חלקי העבודה הזאת.

Psalms 34:15 תהילים ל"ד:טו

סור מרע ועשה טוב בקש שלום ורדפהו:

.Depart from evil, and do good; Seek peace, and pursue it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

56 ששה חדשים בשמן המור וששה חדשים בבשמים

הכנת הנערות לפני בואן אל המלך: "ששה חדשים בשמן המור וששה חדשים בבשמים". מאמר אחר דן בצירוף הזה של מור ובשמים.

Esther 2:12 אסתר ב':יב

וּבְהִגִּיעַ תֵּרַ נְעִרָה וְנַעֲרָה לְבֹאֹא אֶל־הַמֶּלֶךְ אַחֲשָׁרוֹשׁ מִקֵּץ הָיִיתָ לָהּ כֶּדֶת הַנָּשִׁים שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ כִּי כֵן מִלְּאֹו יָמֵי מְרוּקִיָּהּ שֵׁשֶׁת חֳדָשִׁים בְּשֶׁמֶן הַמֹּר וְשֵׁשֶׁת חֳדָשִׁים בְּבִשְׂמִים וּבְתַמְרוּקֵי הַנָּשִׁים:

Now when the turn of every maiden was come to go in to king Ahasuerus, after that it had been done to her according to the law for the women, twelve months—for so were the days of their anointing accomplished, to wit, six months with oil of myrrh, and six month with sweet odours, and with — other ointments of the women

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

57 חייב אינש לבסומי בפוריא

רבא: "מיחייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי". המאמר על מימרה זו דן גם במור.

Megillah 7b:7-8 מגילה ז' ב:ז-ח

אָמַר רַבָּא: מִיִּחְיִיב אִינְשֵׁי לְבִסּוּמֵי בְּפּוּרְיָא עַד דְּלֹא יָדַע בֵּין אַרּוּר הָמָן לְבָרוּךְ מְרְדֳּכִי. רַבָּה וְרַבִּי זִירָא עָבְדוּ סְעוּדַת פּוּרִים בְּהָדִי הָדָדִי. אִיבָסּוּם. קָם רַבָּה שְׁחָטִיָּה לְרַבִּי זִירָא. לְמַחֲרָ, קָעִי רַחֲמֵי וְאַחֲיִיָּה. לְשָׁנָה, אָמַר לְקָה: נִיתִי מָר וְנַעֲבִיד סְעוּדַת פּוּרִים בְּהָדִי הָדָדִי. אָמַר לְקָה: לֹא בָּכֵל שְׁעָתָא וְשְׁעָתָא מִתְרַחֵשׁ נִיסָא.

Rava said: One is obligated to become inebriated [with wine] on Purim until he cannot tell the difference between cursed be Haman and blessed be Mordecai. Rabbah and R. Zera joined together in a Purim feast. They became inebriated, and Rabbah arose and cut R. Zera's throat. The next day he prayed on his behalf and revived him. Next year he said: Will the master come and we will have the Purim feast together. He replied: A miracle does not take place on every occasion.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CC0)

58 (ולקמן) ובד"ה נשא את ראש

המאמר המתחיל "נשא את ראש בני גרשון" נמצא בלקוטי תורה על פרשת נשא, ובספר הנדפס הוא מופיע לפני המאמר הזה, אף שהטקסט אומר "ולקמן".

הערת קה"ת

לעיל פי נשא. ותי' לקמן — ראה לעיל במ"מ לב, ג שבבוכ 4 (לקו"ת מהדו"ק) מאמר זה בפ' אחרי.

59 נשא את ראש בני גרשון

"פקוד את בני גרשון גם הם לבית אבותם למשפחותם". המאמר על פסוק זה דן במררי.

Numbers 4:22 במדבר ד':כ"ב

נָשָׂא אֶת־רֹאשׁ בְּנֵי גֵרְשׁוֹן גַּם־הֵם לְבֵית אֲבוֹתָם לְמִשְׁפָּחָתָם:

'-Take the sum of the sons of Gershon also, by their fathers' houses, by their families

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 10

60 אכלתי יערי עם דבשי

החלק השלישי של הפסוק: "אכלתי את חלת הדבש שלי עם הדבש שלי". מוסבר שהנשמות מקבלות אהבה ויראה מן המלאכים.

Song of Songs 5:1 שיר השירים ה':א

בָּאתִי לִגְנִי אֲחֹתִי כָלָה אֶרִיתִי מוֹרִי עִם־בִּשְׂמִי אֲכַלְתִּי יַעְרִי עִם־דְּבָשִׁי שְׂתִיתִי יַיִן עִם־חֶלְבִי אָכְלוּ רַעִים שְׁתוּ וְשָׁכְרוּ דוֹדִים:

I am come into my garden, my sister, my bride; I have gathered my myrrh with my spice; I have eaten my honeycomb with my honey; I have drunk my wine with my milk. Eat, O friends; Drink, yea, drink abundantly, O beloved

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

61 כל עץ נחמד

"והווי אלקים הצמיח מן האדמה כל עץ שנעים למראה וטוב למאכל". הביטוי מושאל ל"עצים" שבער, יער, שהם המלאכים.

Genesis 2:9 בראשית ב':ט

וַיִּצְמַח ה' אֱלֹקִים מִן־הָאֲדָמָה כָּל־עֵץ נֹחֵד לְמַרְאֶה וטוֹב לְמַאֲכָל וְעֵץ הַחַיִּים כְּתוּר הָיָן וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרָע:

And out of the ground made the L-RD G-d to grow every tree that is pleasant to the sight, and good for food; the tree of life also in the midst of the garden, and the tree of the knowledge of good and evil

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

62 ישראל עלו במחשבה

שישה דברים קדמו לבריאת העולם; חלקם נבראו, ועל חלקם עלה במחשבה להיברא, ובהם "האבות וישראל". שורש הנשמות במחשבתו של ה' גבוה משורש המלאכים.

Bereshit Rabbah 1:4 בראשית רבה א':ד

... "ה' קנני ראשית דרכו" כסא הכבוד מנין דכתיב (תהלים צג, ב): "נכון כסאך מאז וגו'". האבות וישראל ובית המקדש ושמו של משיח, עלו במחשבה להבראות האבות מנין שנאמר (הושע ט, י): "כענבים במדבר וגו' ישראל מנין שנאמר (תהלים עד, ב): "זכור עדתך קנית קדם" בית המקדש מנין שנאמר (ירמיה יז, יב): "כסא כבוד מרום

66 השמים מספרים

"השמים מספרים כבוד אלי". מילות הפתיחה של מאמר אחר, שבו נדונים מוחין דאבא המלווים בו"א.

Psalms 19:2 תהילים י"ט:ב

הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹד־אֱלֹהִים וּמַעֲשֵׂה יְדֵיו מְגִיד הַרְקִיעַ:

The heavens declare the glory of G-d, and the firmament
;showeth His handiwork

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

67 ומסניאו חלבא דיניק

הוזהר משווה את המעיין העתיד לעלות מחצר בית המקדש ולזרום אל הים המזרחי לאם האוחזת את בנה: "מרום החלב שהוא יונק" פיו מתמלא והוא גדל, והוא שופך חלב בחזרה אל פי אמו. אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי להסביר את החלב שמגדל את המדות של ז"א.

Zohar, Sh'lach 34:252-260 ספר הוזהר, שלח לך ל"ד:רנ"ב-ר"ס

68 טובה הארץ

יהושע וכלב אומרים לעם: "הארץ אשר עברנו בה לתור אותה, טובה הארץ מאד מאד". פתיחתו של מאמר בפרשת שלח על "ארץ זבת חלב ודבש".

Numbers 14:7 במדבר י"ד:ז

וַיֹּאמְרוּ אֶל־כָּל־עַדְת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עָבְרָנוּ בָּהּ לְתוֹר אֶתָּה טוֹבָה הָאָרֶץ מְאֹד מְאֹד:

And they spoke unto all the congregation of the children of Israel, saying: 'The land, which we passed through to spy it out, is an exceeding good land

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

69 ולבן שנים מחלב

מברכת יעקב ליהודה: "חכלילי עינים מין, ולבן שנים מחלב". מאמר נוסף על חלב, בפרשת ויחי.

Genesis 49:12 בראשית מ"ט:י"ב

חֲכַלִּילִי עֵינַיִם מִיַּיִן וְלִבָּן־שָׁנִים מִחֶלֶב:

His eyes shall be red with wine, And his teeth white with milk.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

70 מי יתנך

"מי יתנך כאח לי, יונק שדי אמיי". מאמר על יניקה, בפרשת תרומה.

Song of Songs 8:1 שיר השירים ח':א

מִי יִתְּנֶךָ כְּאָח לִי יוֹנֵק שְׁדֵי אִמִּי אֲמַצְאָה בְּחוּץ אֲשָׁקָה גַם לֹא־יָבוֹז לִי:

Oh that thou wert as my brother, That sucked the breasts of my mother! When I should find thee without, I would kiss thee; Yea, and none would despise me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

71 וארא אל אברהם

"וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי". המאמר על פסוק זה קושר את שדי ליניקה.

Exodus 6:3 שמות ו':ג

וַאֲרָא אֶל־אַבְרָהָם אֶל־יִצְחָק וְאֶל־יַעֲקֹב בְּאֵל שְׁדֵי וְשְׁמִי הִי לֹא נִודַעְתִּי לָהֶם:

and I appeared unto Abraham, unto Isaac, and unto Jacob, as G-d Almighty, but by My name Havayah I made Me not

מראשון וגו' שמו של משיח מניין שנאמר (תהלים עב, יז): "יהי שמו לעולם וגו' [לפני שמש ינון שמו]" רבי אהבה ברבי זעירא אמר אף התשובה שנאמר (שם ז, ב) "בטרם הרים יולדו" ואותה השעה (שם,

...

In the beginning, G-d created" - six items preceded the "creation of the world; some of them were [actually] created, and some of them G-d contemplated creating, [though He did not actually do so]. The Torah and the Throne of Glory were created. Torah, from where is it derived? As it is stated: "The L-rd made me at the beginning of His way" (Proverbs 8:22). The Throne of Glory, from where is it derived? "Your throne stands firm from earliest time, [You are from ... ,eternity]" (Psalms 93:2). The patriarchs, Israel

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

63 והיו לבשר אחד

"על כן יעזוב איש את אביו ואת אמו וידבק באשתו, והיו לבשר אחד". הפסוק מובא בהקשר של איחוד המים הזכריים והנקביים.

Genesis 2:24 בראשית ב':כ"ד

עַל־כֵּן יַעֲזֹב־אִישׁ אֶת־אָבִיו וְאֶת־אִמּוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ לְבָשָׁר אֶחָד:

Therefore shall a man leave his father and his mother, and shall cleave unto his wife, and they shall be one flesh

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

64 מאן ביתה

"מי הם בני ביתה? כל אלה שמתחברים אליה בלילה נקראים בני ביתה, אנשי ביתה". דברי הרמ"ז על מילים אלה מובאים בהקשר של עליית הנשמות כמים נוקבין.

Zohar, Emor 9:29-11:36 ספר הוזהר, אמור ט':כ"ט-י"א:ל"ו

The first 23 lines of the Hebrew text are not found in our translation. HE SHALL NOT PROFANE HIS SEED AMONG HIS PEOPLE. Whoever discharges his semen without purpose will never be allowed to behold the divine Presence, 1v. T. B. Niddah, 13a. and such a one is called wicked. This is not the case, however, if a man's wife does not conceive; still, a man should pray that G-d should provide him a fitting vessel so that his seed should not be spoilt. For he who discharges his seed into a

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

פסוקה 11

65 שתיתי ייני עם חלבי

החלק הרביעי בפסוק: "שתיתי ייני עם חלבי". היין והחלב מוסברים כמוחין של אמה ושל אבא.

Song of Songs 5:1 שיר השירים ה':א

בָּאתִי לִגְנִי אֲחֹתִי כְּלָה אֲרִיתִי מוֹדִי עִם־בִּשְׁמִי אֶכְלֹתִי יַעְרִי עִם־דְּבָשִׁי שְׁתִּיתִי יַיִן עִם־חֲלָבִי אֶכְלוּ רָעִים שְׁתוּ וְשָׁכְרוּ דוֹדִים:

I am come into my garden, my sister, my bride; I have gathered my myrrh with my spice; I have eaten my honeycomb with my honey; I have drunk my wine with my milk. Eat, O friends; Drink, yea, drink abundantly, O beloved

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
תהלים קכב, ח.

78 תורתו אומנתו פטור מתפלה

חברים העוסקים בתורה מפסיקים לקריאת שמע, אך לא לתפילה; רבי יוחנן אמר שהדברים אמורים באנשים כמו רבי שמעון בר יוחאי וחבריו, "שתורתם אומנותם". אדמו"ר הזקן מסביר שלימוד כזה ממשיך את אור אין סוף עצמו.

Shabbat 11a שבת י"א א

הערת קה"ת
שבת יא, א.

79 ושעשועי את בני אדם

"משחקת בתבל ארצו, ושעשועי את בני אדם". השעשועים הם טעמי המצוות, ששורשם בחכמה.

Proverbs 8:31 משלי ח': ל"א

משחקת בתבל ארצו ושעשועי את בני אדם:

Playing in His habitable earth, And my delights are with the sons of men

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

80 דבריו . . אשר שמתי

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
ישעיה סו"ס נט.

81 אשר שמתי בפיה

"ורוחי אשר עליך, ודבריי אשר שמתי בפיה, לא ימושו מפיה". דברי התורה שאדם מדבר הם דבריו של ה' עצמו.

Isaiah 59:21 ישעיהו נ"ט:כ"א

ואני זאת ברייתי אותם אמר ה' רוחי אשר עליך ודבריי אשר שמתי בפיה לא ימושו מפיה ומפי ירעה ומפי ירעה ומפי ירעה אמר ה' מעתה ועד עולם:

And as for Me, this is My covenant with them, saith the L-RD; My spirit that is upon thee, and My words which I have put in thy mouth, shall not depart out of thy mouth, nor out of the mouth of thy seed, nor out of the mouth of thy seed's seed, saith the L-RD, from henceforth and for ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

82 כולם בחכמה עשית

"כולם בחכמה עשית". אור אין סוף מתלבש בחכמה בכל העולמות.

Psalms 104:24 תהילים ק"ד:כ"ד

מה רבו מעשיך ה' כלם בחכמה עשית מלאה הארץ הניגה:

How manifold are Thy works, O L-RD! In wisdom hast Thou made them all; The earth is full of Thy creatures

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קד, כד.

83 ואהיה אצלו . . ושעשועי את בני א

התורה, המדברת בחכמה: "ואהיה אצלו אמן, ואהיה שעשועים יום יום".

Proverbs 8:30 משלי ח': ל"ו

ואהיה אצלו אמן ואהיה שעשועים יום יום משחקת לפניו בכל יום:

Then I was by Him, as a nursling; And I was daily all delight, Playing always before Him

known to them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

72 ברכות שדים

מברכת יעקב ליוסף: "ברכות שדים ורחם". מובא כמקור לקשר בין שדי לשדיים.

Genesis 49:25 בראשית מ"ט:כ"ה

מאל אביך ויעזרך ואת שדי ויברכך ברכת שמים מעל ברכת תהום רכצת תחת ברכת שדים ורחם:

Even by the G-d of thy father, who shall help thee, And by the Almighty, who shall bless thee, With blessings of heaven above, Blessings of the deep that coucheth beneath, Blessings of the breasts, and of the womb

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

73 רחוצות בחלב

"עיניו כיונים על אפיקי מים, רחוצות בחלב". הוזהר מפרש זאת על החלב של אמה.

Song of Songs 5:12 שיר השירים ה': י"ב

עיניו כיונים על אפיקי מים רחוצות בחלב ישובות על מלאות:

His eyes are like doves Beside the water-brooks; Washed with milk, And fitly set

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

74 רחוצות בחלב

כאשר העיניים בוערות באדם של דין, עתיד הקדוש מאיר את לובן שלו בתוך אמה; היא מתמלאת בחלב ומניקה את הכול, והעיניים רחוצות "בחלב של אמה, הזורם תמיד ואינו פוסק". מקור לכך שהחלב הוא החסד המניק את ז"א.

Zohar, Mishpatim 22:520-528 ספר הזהר, משפטים כ"ב:תק"כ-תקכ"ח

75 הערת קה"ת מפנה Zohar, Mishpatim 21:519 למילים האלה.

Zohar, Mishpatim 21:519 ספר הזהר, משפטים כ"א:תקי"ט

פסקה 12

76 אכלו רעים

החלק החמישי בפסוק: "אכלו, ידידים". הידידים הם נשמות ישראל.

Song of Songs 5:1 שיר השירים ה': א'

באתי לגני אחתי כלה אריתי מורי עם בשמי אכלתי יצרי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי אכלו רעים שתו ושקרו דודים:

I am come into my garden, my sister, my bride; I have gathered my myrrh with my spice; I have eaten my honeycomb with my honey; I have drunk my wine with my milk. Eat, O friends; Drink, yea, drink abundantly, O beloved

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

77 למען אחי ורעי

"למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך". נשמות ישראל נקראות ידידיו של ה'.

Psalms 122:8 תהילים קכ"ב:ח

למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך:

For my brethren and companions' sakes, I will now say: 'Peace be within thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ח, ל-לב.

פסקה 13

84 שתו ושכרו דודים

החלק האחרון של הפסוק: "שתו והשתכרו דודים". הדודים הם ז"א ונוקבא.

Song of Songs 5:1 שיר השירים ה:א'

באתי לגני אחתי כלה אריתי מורי עם-בשמי אכלתי יצרי עם-דבשי
שתיתי ייני עם-חלבי אכלו רעים שתו ושכרו דודים:

I am come into my garden, my sister, my bride; I have gathered my myrrh with my spice; I have eaten my honeycomb with my honey; I have drunk my wine with my milk. Eat, O friends; Drink, yea, drink abundantly, O beloved

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

85 כלתה נפשי

"נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות הוי". כיסופי הנפש הם הצימאון הלוהט של הדודים.

Psalms 84:3 תהילים פ"ד:ג'

נכספה וגם-כלתה נפשי לחצרות ה' לבי ובשרי ירננו אל אלי-הי:

My soul yearneth, yea, even pineth for the courts of the L-RD; my heart and my flesh sing for joy unto the living G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

86 הוי כל צמא לכו למים

"הוי כל צמא לכו למים". המים מרווים את צימאונם של הדודים ומצננים את הגבורות התחתונות.

Isaiah 55:1 ישעיהו נ"ה:א'

הוי כל-צמא לכו למים ואשר אי-ילו כסף לכו שברו ואכלו ולכו שברו
כלוא-כסף וכלוא מחיר יין וחלב:

Ho, every one that thirsteth, come ye for water, And he that hath no money; Come ye, buy, and eat; Yea, come, buy wine and milk Without money and without price

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

87 והי מספר בניי

"והי מספר בני ישראל כחול הים". המילים הפותחות מאמר אחר, שבו נדונים המים והצימאון.

Hosea 2:1 הושע ב:א'

והיה מספר בני-ישראל כחול הים אשר לא-ימד ולא יספר והיה במקום
אשר-יאמר להם לא-עמי אתם יאמר להם בני אלי-הי:

Yet the number of the children of Israel shall be as the sand of the sea, which cannot be measured nor numbered; and it shall come to pass that, instead of that which was said unto them: 'Ye are not My people', it shall be said unto them: 'Ye are the children of the living G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

88 אשר ברא ששון ושמחה

בין ברכות הנישואין: "אשר ברא ששון ושמחה, חתן וכלה", וישמח תשמח רעים האהובים, כשמחך יצריך בן עדן מקדם". השמחה היא מדרגת היין —

הגבורות של אמא שנהפכות לחסדים.

Ketubot 8a:6-7 כתובות ח' א:ו-ז'

"ברוך אתה ה', אלקינו מלך העולם, אשר ברא ששון ושמחה, חתן וכלה, גילה, רינה, דיצה, חדנה, אהבה ואהבה ושלום וריעות. מהרה ה' אלקינו לשמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה, קול חתן וקול כלה, קול מצהלות חתנים מחופתם ונערים ממשחת נגינתם, ברוך אתה ה', משמח חתן עם הפלה". לוי איקלע לבי רבי בהלוליה דרבי שמעון בריה, בריה חמש. רב אסי איקלע לבי רב אשי בהלוליה דמר בריה, בריה שית.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

89 רשפי אש

"רשפי רשפי אש שלהבתי". הדימוי לגבורות התחתונות של ז"א ונוקבא.

Song of Songs 8:6 שיר השירים ח:ו'

שימיני כחותם עלי-לבך כחותם עלי-זרועך כיעצה כמות אהבה קשה
כשאל קנאה רשפיה רשפי אש שלהבתי:

Set me as a seal upon thy heart, As a seal upon thine arm;
For love is strong as death, Jealousy is cruel as the grave;
The flashes thereof are flashes of fire, A very flame of the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

90 אסרי לגפן

מברכת יעקב ליהודה: "אסרי לגפן עירה". המילים הפותחות מאמר המזהה את היין עם "יין הלבן" של עתיק.

Genesis 49:11 בראשית מ"ט:יא'

אסרי לגפן עירה ולשרקה בני אתנו כבש ביין לבשו וכדם ענבים סותה:
Binding his foal unto the vine, And his ass's colt unto the choice vine;
He washeth his garments in wine, And his vesture in the blood of grapes

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

91 צאינה וראינה

"צאו וראו, בנות ציון, במלך שלמה". המאמר על פסוק זה מבאר את מעלת השמן על היין.

Song of Songs 3:11 שיר השירים ג:יא'

צאנה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה-לו אמו ביום
חתנתו וביום שמחת לבו:

Go forth, O ye daughters of Zion, And gaze upon king Solomon, Even upon the crown wherewith his mother hath crowned him in the day of his espousals, And in the day of the gladness of his heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

92 אעשה לו עזר כנגדו

"לא טוב היות האדם לבדו; אעשה לו עזר כנגדו". הזהר מפרש שהעזר הוא המשנה.

Genesis 2:18 בראשית ב:י"ח

ויאמר ה' אלקים לא-טוב היות האדם לבדו אעשה-לו עזר כנגדו:

And the L-RD said: 'It is not good that the man should be alone; I will make him a help meet for him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

And it shall come to pass in that day, That the mountains shall drop down sweet wine, And the hills shall flow with milk, And all the brooks of Judah shall flow with waters; And a fountain shall come forth of the house of the L-RD, And shall water the valley of Shittim

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

98 מעין גנים

"מעין גנים, באר מים חיים ונוזלים מן לבנון". אדמו"ר הזקן מציג ש"מעין" מתייחס למוחין של אבא.

Song of Songs 4:15 שיר השירים ד':ט"ו

מַעֲיָן גְּנִים בְּאֵר מַיִם חַיִּים וְנוֹזְלִים מִן־לְבָנוֹן:

Thou art a fountain of gardens, A well of living waters, And flowing streams from Lebanon

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

99 שרגא דדליק אתחזי בליליא ביממא אסתתרת

בתוספתא בפרשת ויחי: "נר הדולק נראה בלילה; ביום אורו נסתתר". מובא כמקור לאור שמתגלה בלילה.

Zohar, Vayechi 45:470-473 ספר הזהר, ויחי מ"ה:ת"ע-תע"ג

100 וילקט יוסף

"יוסף אסף את כל הכסף הנמצא בארץ מצרים". מילות הפתיחה של המאמר על האור שנורע בגן.

Genesis 47:14 בראשית מ"ז:יד

וַיִּלְקֹט יוֹסֵף אֶת־כָּל־הַכֶּסֶף הַנִּמְצָא בְּאֶרֶץ־מִצְרַיִם וּבְאֶרֶץ כְּנָעַן בְּשָׂכָר אֲשֶׁר־הֵם שָׁכְרִים וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת־הַכֶּסֶף בֵּיתָה פְּרָעָה:

And Joseph gathered up all the money that was found in the land of Egypt, and in the land of Canaan, for the corn which they bought; and Joseph brought the money into Pharaoh's house

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הזהר על ויקרא מבאר את חלקי הפסוק בזה אחר זה, ומחיל את "אכלו רעים שתו ושכרו דודים" על המדרגות שלמטה, המתברכות מלמעלה. אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי לזהות את הדודים עם ז"א ונוקבא.

Zohar, Vayikra 2:29-3:41 ספר הזהר, ויקרא ב':כ"ט-ג':מ"א

The "garden" is the higher Garden of Eden, "My sister, my bride" is the Community of Israel, whose espousals were on that day consummated, all being blessed from the water of the supernal stream. Hence it says "I have gathered my myrrh with my spice, etc.", while the words "eat, O friends, etc." indicate that all those beneath and all the branches were blessed and nourished when the others were blessed above. And wherewith are they all blessed and regaled? With ... the odour of the sacrifice. It was when the

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

101

93 דא משנה אתתא דההוא נער

הזהר מפרש את "אעשה לו עזר כנגדו": "זוהי המשנה, אשתו של אותו נער, והיא שפחת השכינה". כאן מפנים לדיון נוסף באמירה זו.

Zohar, Bereshit 24:264-25:273 ספר הזהר, בראשית כ"ד:רס"ד-כ"ה:ער"ג

On this account G-d said, "It is not good that the man should be alone; I will make him an help meet for him" (Gen. 2, 18). This help is the Mishnah (the oral Law), the handmaid of the Shekinah. If Israel deserve well, it is a help to them in the captivity from the side of the permitted, the clean, and the proper; if they do not deserve well, it is a hindrance to them from the side of the unclean, the unfit, and the forbidden, ... the clean, the

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

94 בשעתא דקב"ה אתחזי על גנתא כל גנתא אתכנש ולא מתפרש מעדן

בחצות הלילה יוצא הקדוש ברוך הוא לגן עדן כדי להתענג עם הצדיקים, ויבשעה שהקדוש ברוך הוא מתגלה על הגן, מתכנס הגן כולו ואינו נפרד מעדן. מכך מסיק אדמו"ר הזקן שהגן מקבל אז מעצמות עדן.

Zohar, Bo 4:92-5:101 ספר הזהר, בא ד':צ"ב-ה':ק"א

The esoteric significance of it is as follows. At the hour when the L-rd thus shows Himself in the Garden, all the Garden assembles and keeps close to Eden, from whence the stream of life flows forth into numerous channels. The Garden is called "the Bundle of Life", and in it the pious are beatified with the light of the world to come. And at the hour when the Holy One, blessed be He, reveals Himself to these saints, a ... voice is heard, crying: "Awake, O north wind, come, O

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

95 ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן

"ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן". זהו השפע המדוד שגן עדן מקבל בדרך כלל.

Genesis 2:10 בראשית ב':י

וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת־הַגֵּן וּמִשָּׁם יִפְרֹד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים:

And a river went out of Eden to water the garden; and from thence it was parted, and became four heads

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

96 ששים המה מלכות

"ששים המה מלכות ושמונים פילגשים". אלו הן מילות הפתיחה של המאמר על מעלת המעין על הנהר.

Song of Songs 6:8 שיר השירים ו':ח

שְׁשִׁים הֵמָּה מְלָכוֹת וּשְׁמֹנִים פִּילִגְשִׁים וְעַלְמוֹת אֵין מִסְפָּר:

There are threescore queens, And fourscore concubines, And maidens without number

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

97 ומעין מבית ה' יצא

"ומעין מבית הוי" יצא והשקה את נחל השיטים". מעין, מקור, נעלה על הנהר היוצא מעדן.

Joel 4:18 יואל ד':י"ח

וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא יִשְׁפּוּ הָהָרִים עָסִים וְהַגְּבָעוֹת תִּלְכְּנָה חֶלֶב וְכָל־אֲפִיקֵי הַיְּהוּדָה יִלְכּוּ מֵיָם וּמֵעֵין מִבֵּית ה' יִצָּא וְהִשְׁקָה אֶת־נַחַל הַשִּׁטִּים:

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו והערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך מקורות מצוטטים, דרך (Public Domain); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain); Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Daf Shevui (CC0); Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. [/https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). למה ללמוד, וברכות הרבי: [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/)

מיום חנימי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך [/likuteitorah.com/he/likutei-torah/shir-hashirim/25/](https://likuteitorah.com/he/likutei-torah/shir-hashirim/25/)

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק